

Natuurhistorisch 3 Maandblad

De Blauwzwarte houtbij in de
gemeente Roerdalen

Waarnemingen van twee nieuwe
mierkevers (Cleridae) in de Meinweg

Thinopyrum obtusiflorum (DC.) Banfi,
een nieuwe grassoort voor Nederland
(mededeling)

Bankzitter

Ton Lenders

Foto: Ton Lenders,
Aalborg (DK) - 2018

De hersens van een garnaal hebben

Ooit gehoord van een connectoom? Waarschijnlijk niet. Het is een pas kort in zwang geraakte term voor een kaartbeeld waarin alle verbindingen tussen neuronen in de hersenen worden getoond. De neurowetenschap maakt grote stappen op dit moment. Nog even (?) en dan is de opbouw van de menselijke hersenen helemaal in kaart gebracht. Zoals vele malen eerder is de fruitvlieg ons ook dit keer voor. In oktober 2023 werd in *Nature* door het FlyWireconsortium een complete driedimensionale atlas van alle 140.000 neuronen van een vrouwelijke fruitvlieg gepubliceerd. De projectleiders van de Princeton University in de Verenigde Staten geven echter aan dat het nog wel even zal duren voordat het menselijk brein met 86 miljard neuronen in beeld is. Jammer, hersenreparaties op microniveau zullen dus nog even op zich laten wachten. En misschien komt het voor een aantal mensen evident te laat. We gaan immers behoorlijk slordig met onze hersenen om. Volgens het Brain Balance Institute zorgen mobieltjes voor een disbalans in ons brein. Door een voortdurende stroom van binnenkomende berichten gaat de concentratie verloren en worden stressreacties opgeroepen. De hersenen reageren hierop door over te schakelen op het zogenaamde reflexbrein wat resulteert in futloosheid en depressiviteit.

In tegenstelling tot onze oerhersenen, een 'reptielenbrein', is de neocortex, het 'mensenbrein', dat zich

in de loop van de evolutie heeft ontwikkeld, dol op nieuwe prikkels. Die neocortex, de naam zegt het al, is pas relatief recent, zo'n 400.000 jaar geleden, bij de mens ontstaan. Mobieltjes werken verslavend op dit systeem. Bij ieder nieuwtje wordt dopamine aangemaakt. Dit gelukshormoon zorgt voor een fijn gevoel, maar door de parallelle aanmaak van GABA, een neurotransmitter met remmende werking, ook voor sloomheid. Tegelijk zorgt ieder nieuw binnenkomend bericht voor nieuwe hersenactiviteit omdat nieuwe associaties moeten worden gelegd. Dit kost behoorlijk veel energie. De mobielverslaafde is op het eind van de dag dan ook vaak uitgeput.

Dit alles pleit ervoor om bewuster met onze nieuwsgierigheid en drang tot vermeende noodzakelijke bereikbaarheid om te gaan. Misschien is het verstandig om onze mobiele telefoon bewust een aantal uren per dag uit te zetten en de sociale media maar even te laten voor wat ze zijn? Ik vraag me af of we überhaupt nog kunnen leven met mobielvrije uren. Vooral voor jongeren zal dat een hele opgave zijn; de babyboomer was in zijn jeugd niet anders gewend. Hij overleeft het wel. Maar belangrijker is het effect op lange termijn. Heeft overmatig telefoongebruik op den duur niet een degenererend effect? Schrompelen de hersens van de mens uiteindelijk in tot die van een garnaal?

Betekenis: Dom zijn.

De verspreiding van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in de gemeente Roerdalen

GEEF(T) MEER KLEUR AAN HET LANDSCHAP

Steven Jansen, Reutjesweg 7, 6077 NA Sint Odiliënberg, e-mail: stevenjansen7@gmail.com

Halverwege de vorige eeuw werd de laatste Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in de Roersteek waargenomen. Daarna duurde het 62 jaar voordat er uit Roerdalen weer een Blauwzwarte houtbij werd gemeld. In 2015 zag de auteur een exemplaar op een bloeiende Blauwe regen (*Wisteria sinensis*) in Sint Odiliënberg [figuur 1]. Dit was het begin van een reeks nieuwe waarnemingen in de gemeente Roerdalen. De laatste jaren wordt de Blauwzwarte houtbij, waarschijnlijk onder invloed van de klimaatverandering, steeds meer waargenomen. Reden genoeg om deze bijzonder mooie solitaire bijensoort in de onderzochte gemeente nader te bekijken.

HABITUS

De Blauwzwarte houtbij wordt vaak het eerst opgemerkt door de luidruchtige bromtoon tijdens

het vliegen. Eenmaal in het zicht is deze grote, spectaculair ogende bijensoort met zijn donker getinte glanzende vleugels onmiskenbaar. Zowel de vrouwtjes als de mannetjes zijn groot (20–28 mm) en hebben donkere haren op het borststuk en deels ook op het achterlijf. Het tweede deel van de wetenschappelijke naam (*violacea*) refereert aan de blauwachtige glans op achterlijf en vleugels. De vrouwtjes hebben metaalblauwe vleugels. Het borststuk is volledig zwart behaard. Alle antenneleden zijn donker. De mannetjes [figuur 2] hebben bruin berookte vleugels. Daarnaast zijn de mannetjes grijzer behaard op het borststuk en zijn de laatste antenneleden opvallend oranje/geel gekleurd.

HISTORISCHE MELDINGEN UIT DE ROERSTREEK

De Blauwzwarte houtbij is in Nederland altijd al zeldzaam geweest. Van de Nederlandse waarnemingen is het merendeel afkomstig uit Limburg. De eerste Blauwzwarte houtbij voor Nederland werd in 1910 door Pater H. Schmitz op de Sint-Pietersberg gevangen (WAAGE, 1983). In 1995 werd een overzicht gemaakt van de Limburgse vondsten (HERMANS, 1995). Er worden verspreid over Midden- en Zuid-Limburg 18 vindplaatsen genoemd. HERMANS plaatst overigens de eerste

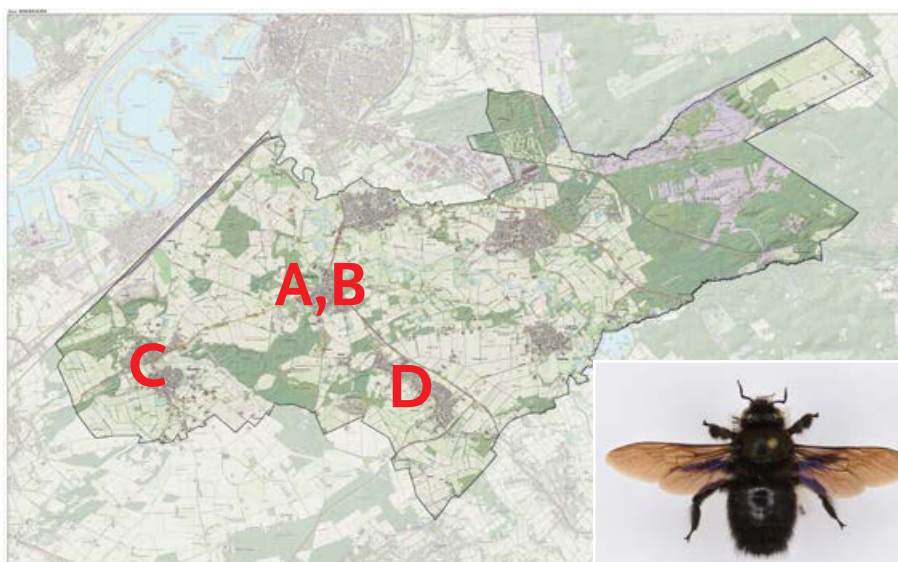
FIGUUR 1

Blauwe regen (*Wisteria sinensis*) is een door de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) (zie inzet) vaak bezochte nectarplant in de zijtuin van de auteur (foto's: Steven Jansen).

FIGUUR 2

Het mannetje van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) is goed te herkennen aan de grijze beharing op het borststuk en de laatste antenneleden die oranje gekleurd zijn (foto: Bert Clerx).

FIGUUR 3

De historische verspreiding van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) over de periode 1947-1953 in de gemeente Roerdalen. A, B: Sint Odiliënberg (1947, 1953). C: Montfort (1953). D: Posterholt (1953). Inzet: Blauwzwarte houtbij man gevangen in 1953 door Dhr. A. Maassen in Montfort. Uit de collectie van P. Benno (RMNH.INS.1623311) (foto: Frank Loggen).

melding van de Sint-Pietersberg in het jaar 1908. In 1947 werd de Blauwzwarte houtbij voor het eerst in de Roerstreek te Sint Odiliënberg vastgesteld door A. Verbeek. In 1953 werd weer een exemplaar in Sint Odiliënberg gevangen en kwam er een melding uit Posterholt (zie ook SANDERS, 1953). In datzelfde jaar werd ook nog een Blauwzwarte houtbij

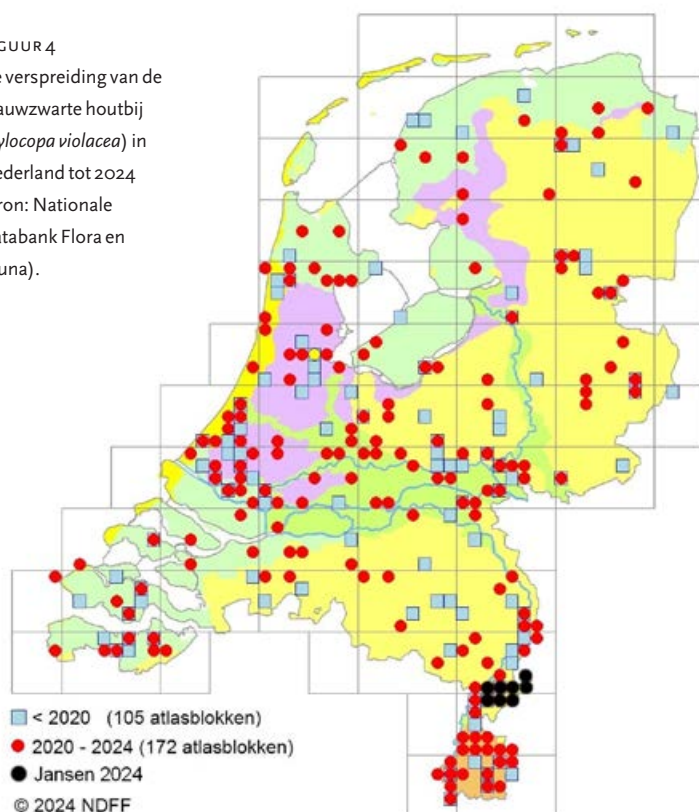
in Montfort waargenomen (HERMANS, 1995). Een overzicht van de vondsten in de gemeente Roerdalen is weergegeven in figuur 3.

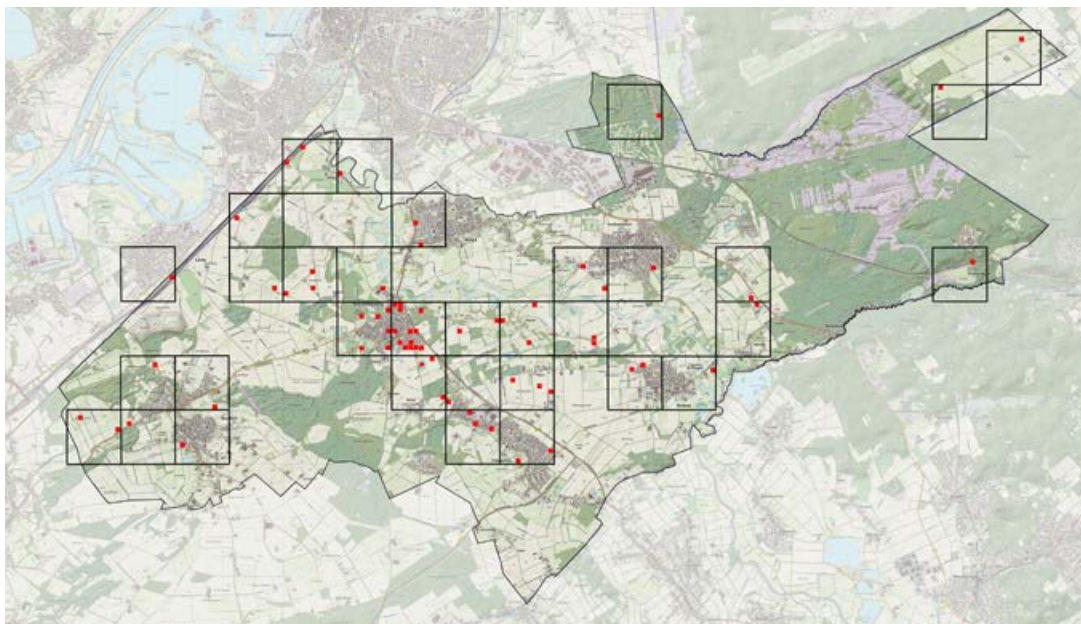
BESCHRIJVING BUITENGEBIED VAN DE GEMEENTE ROERDALEN

Het grondgebied van de gemeente Roerdalen in Midden-Limburg heeft een oppervlakte van bijna 94 km². Roerdalen bestaat uit diverse woonkernen en buurtschappen. In de landelijke omgeving is in de vorige eeuw op de hogere zandgronden vooral naaldbos aangeplant. De laatste decennia wordt steeds meer naaldbos omgevormd tot loofbos zodat de meeste bosgebieden thans getypeerd kunnen worden als gemengd bos. Het agrarisch grondgebruik is intensief; in de laagste delen van de beek- en rivierdalen liggen weilanden en op de hogere gronden worden maïs, aardappelen, graan en suikerbieten verbouwd. De hoge zandgronden zijn ook geschikt voor tuinbouw; vaak worden daar asperges geteeld. Verspreid wordt een kleinschalig agrarisch cultuurlandschap aangetroffen, voornamelijk in de beekdalen. Om het steeds grotere verlies aan biodiversiteit in het buitengebied tegen te gaan zijn de laatste jaren steeds meer vochtige landbouwgronden in de voormalige jonge ontginningen weer omgevormd tot natte natuurgebieden. Hierop aansluitend hebben de Roer, diverse beken en andere waterlossingen meer ruimte gekregen. De laatste jaren zijn er ook steeds meer droge landbouwgebieden omgezet in natuurakkers en geven bloeiende planten in akkerranden weer meer kleur aan het landschap.

FIGUUR 4

De verspreiding van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in Nederland tot 2024 (bron: Nationale Databank Flora en Fauna).

FIGUUR 5
De verspreiding van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in de gemeente Roerdalen over de periode 2015-2024 (rode punten in km-hokken).

VERZAMELEN VAN WAARNEMINGEN

In de periode 2015-2024 zijn door de auteur diverse methoden gebruikt om de verspreiding van de Blauwzwarte houtbij binnen de gemeente Roerdalen in beeld te brengen. De meeste waarnemingen zijn toevalstreffers tijdens het uitlaten van de hond, bezoek aan tuinen van kennissen of tuincentra en tijdens wandelingen en fietstochten. Ook zijn meldingen van Blauwzwarte houtbij door derden aan de auteur doorgegeven. Daarnaast werd er de laatste jaren toch min of meer bewust in de gemeente gezocht in natuurakkers, in enkele geschikt ogende bermen en op andere rijkbloeiende locaties. Deze werden per fiets opgezocht en te voet doorkruist. Tot slot werd waarneming.nl geraadpleegd.

VERSPREIDING

De verspreiding van de Blauwzwarte houtbij reikt in Europa van Noord-Duitsland tot aan de Middellandse Zee en van Engeland tot in Rusland (THOMAS & WITT, 2005).

Het is van oorsprong een mediterrane soort die af en toe tot in ons land doordringt. Vanaf het eind van de jaren 1940 duiken meldingen van deze opvallende bij steeds vaker op in Nederlandse tijdschriften, waarbij het voornamelijk gaat over waarnemingen uit het zuidoosten. In de periode 1947 tot 1955 heeft de soort zich voortgeplant in Noord-Brabant en Limburg (DE HAAN, 1952; VAN LITH, 1955). Na 1955 wordt het stil rond de Blauwzwarte houtbij, mogelijk als gevolg van strenge winters; de weinige vondsten na 1955 betreffen vermoedelijk versleepte dieren. Pas vanaf de jaren negentig van de vorige eeuw wordt de soort weer meer gezien. Na 2000 worden er landelijk steeds meer waarnemingen gedaan (WAARNEMING.NL, 2024). De provincie Limburg blijkt daarin koploper [figuur 4].

Roerdalen

Het grondgebied van de gemeente Roerdalen omvat 128 aaneengesloten kilometerhokken waarbinnen in 33 hokken Blauwzwarte houtbij zijn vastgesteld [figuur 5]. In de periode 2015-2024 zijn in totaal 102 waarnemingen geregistreerd waarvan 21 afkomstig zijn van WAARNEMING.NL (2024). Van deze 102 waarnemingen zijn er 44 gedaan in tuinen [figuur 6a], waarvan 19 in de tuin van de auteur. Daarnaast komen 27 waarnemingen van natuurakkers [figuur 6b], zes uit plantsoenen [figuur 6c], acht uit kruidenrijk natuurgebied, twee van braakliggende bouw kavels [figuur 6d], drie uit tuincentra en acht uit wegbermen. Losse waarnemingen zijn afkomstig van een bloemrijke spoorlijn, een retentiebekken, een boomgaard en zelfs één van achter het raam in een gebouw.

Volgens WESTRICH (1989) ligt het vestigingszwaartepunt van de Blauwzwarte houtbij in tuinen, parken en boomgaarden, mits er een gevarieerd aanbod van dood hout is op door de zon beschenen plekken. Met dit onderzoek wordt dat deels bevestigd. In Roerdalen ligt het zwaartepunt inderdaad in urbane gebieden zoals tuinen, parken en braakliggende bouwterreinen (JANSEN, 2024), maar daarnaast lijken ook natuurakkers in het landelijk gebied geschikt. Alle biotopen waar de Blauwzwarte houtbij is waargenomen hebben één ding gemeen met elkaar, ze zijn erg bloemrijk.

BLOEMBEZOEK DOOR DE BLAUWZWARTE HOUTBIJ

Tijdens dit onderzoek zijn 134 verschillende plantensoorten vastgesteld die door de Blauwzwarte houtbij werden bezocht. In de literatuur worden, afgeleid van het meest recente overzicht (PEETERS, 2012), tussen 60 en 70 plantensoorten genoemd.

FIGUUR 6a

Een voortuin met verschillende soorten geschikte vaste planten. Het is niet verwonderlijk dat de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in dit soort biotopen vaak is waargenomen.

FIGUUR 6b

Overall waar veel bloemen aanwezig zijn, zoals hier in een natuurakker bij Sint Odiliënberg, kan met een beetje geluk de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) worden aangetroffen.

FIGUUR 6c

Recent gerenoveerd kruisbeeld met een goed gekozen assortiment bloeiende vaste planten zorgt voor meer kleur in Posterholt. Ook hier is de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) waargenomen.

FIGUUR 6d

Een braakliggend bouwperceel omringd door tuinen in de kern van Posterholt heeft zich ontwikkeld als tijdelijke natuur met verschillende soorten bloeiende planten. Inmiddels is dit kleine paradijsje voor de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) helaas weer volgebouwd (foto's: Steven Jansen).

Hiervan zijn bij dit onderzoek 20 plantensoorten met bloembezoek bevestigd. Uit eigen onderzoek en literatuurreferenties samen zijn inmiddels 179 plantensoorten bekend die bezocht worden door de Blauwzwarte houtbij [tabel 1]. De Blauwzwarte houtbij is polylectisch, dat wil zeggen dat ze voor bloembezoek niet gespecialiseerd is op een enkele plant, maar dat ze bij veel verschillende planten nectar en stuifmeel haalt. Ze schijnen daarbij een voorkeur te hebben voor vlinderbloemigen en lipbloemigen (PEETERS, 2012).

Vooraf door het forse postuur en gewicht van de Blauwzwarte houtbij vallen de dieren soms met bloem en al op de grond. Ook zijn niet alle planten gemakkelijk toegankelijk voor de Blauwzwarte houtbij; indien nodig zoeken ze een eigen weg naar de nectar. Om zich toegang tot de nectar te verschaffen gebruikt het dier niet de kaken, maar de stevige tong die als een soort dolk de kroonbuis doorboort om nectar te stelen (SCHEDL, 1967;

SCHREMMER, 1972; PEETERS, 2012). In de tuin van de auteur is waargenomen dat ze vooral inbreken bij de Trompetnarcis (*Narcissus* 'Dutch master'), narcis (*Narcissus triandrus* 'Hawera'), Trompetbloem (*Stroilanthes atropurpureus*), Dagwinde (*Ipomoea indica*), Spaanse vlag (*Ipomoea lobata*) en Vlambloem (*Phlox paniculata* 'Blue Paradise') [figuur 7]. Alle bekende bloemen waartoe de bijen zich zelf een toegang verschaffen staan ook vermeld in tabel 1. PEETERS (2012) maakt deels onderscheid tussen het bloembezoek van beide geslachten van de Blauwzwarte houtbij.

HET BELANG VAN DOOD HOUT ALS NESTLOCATIE

De Blauwzwarte houtbij nestelt in zelf uitgeknaagde holten van dood hout. Dit hout mag droog, hard en vermolmd zijn, maar niet nat. Vooral dood hout op een zonnige locatie heeft de voorkeur. Met haar sterke mandibels (kaken) knaagt het dier

Latijnse naam	Nederlandse naam	Geslacht	Roerdalen	Tuin	Inbreuk	Literatuur
<i>Abelmoschus esculentus</i>	Ocra	Vrouw	X			
<i>Abutilon theophrasti</i>	Fluweelblad	Man	X			
<i>Acanthus mollis</i>	Acanthus	Man	X			SCHEDL, 1967
<i>Acanthus spec.</i>	Acanthus					KOSTER, 2016
<i>Agapanthus praecox</i>	Afrikaanse lelie	Man, Vrouw	X	X		
<i>Agastache foeniculum</i>	Dropplant	Man, Vrouw	X	X		
<i>Agrostemma githago</i>	Bolderik	Man, Vrouw	X	X		
<i>Alliaria officinalis</i>	Look zonder look	Vrouw		X		
<i>Allium sicutum</i>	Bulgaarse ui	Man, Vrouw		X		
<i>Allium sphaerocephalon</i>	Kogellook	Man		X		
<i>Allium ursinum</i>	Daslook	Vrouw		X		
<i>Anemone 'Honorine Jobert'</i>	Herfstanemoon	Vrouw	X			
<i>Anchusa italica</i>	Italiaanse ossentong					KOSTER, 2016
<i>Anchusa officinalis</i>	Gewone ossentong					SCHEDL, 1967
<i>Aquilegia vulgaris</i>	Wilde akelei					SCHEDL, 1967
<i>Borago officinalis</i>	Bernagie	Vrouw	X			
<i>Baptisia australis</i>	Valse indigo	Man		X		
<i>Bergenia cordifolia</i>	Schoenlapperplant	Vrouw		X		
<i>Buddleja davidii</i>	Vlinderstruik	Man, Vrouw	X	X		ANONYMUS, 1938b; THOMAS & WITT, 2005
<i>Campsis radicans</i>	Trompetklimmer	vrouw	X		X	
<i>Campanula persifolia</i>	Prachtklokje					KOSTER, 2016
<i>Canna tuerckheimii</i>	Bloemriet	Man		X		
<i>Carduus nutans</i>	Knikkende distel					SCHEDL, 196; WESTRICH, 1989
<i>Caryopteris clandonensis</i>	Blauwe spirea	Man		X		
<i>Catalpa bignonioides</i>	Groene trompetboom	Vrouw	X			
<i>Centaurea cyanus</i>	Korenbloem	Man, Vrouw	X			
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid	Vrouw	X			
<i>Centaurea montana</i>	Bergcentaurie					KOSTER, 2016
<i>Ceratostigma plumbaginoides</i>	Loodkruid	Man		X		
<i>Chionodoxa siehei</i>	Grote sneeuwroem	Vrouw		X		
<i>Cichorium intybus</i>	Peen	Man, Vrouw	X	X		
<i>Cirsium arvense</i>	Akkerdistel	Man	X			
<i>Cirsium heterophyllum</i>	Somere vederdistel					SCHEDL, 1967
<i>Cirsium palustre</i>	Kale jonker	Man	X			
<i>Cirsium rivulare 'Atropurpureum'</i>	Vederdistel	Man		X		
<i>Cirsium vulgare</i>	Speerdistel	Man, Vrouw	X			
<i>Citrus limon</i>	Citroenboom	Vrouw	X			
<i>Citrus sinensis</i>	Sinaasappelboom	Vrouw	X			
<i>Coleus scutellarioides</i>	Siernetel	Vrouw	X			
<i>Colutea arborescens</i>	Blazenstruik					SCHEDL, 1967
<i>Coreopsis tripteris</i>	Meisjesogen	Man, Vrouw		X		
<i>Coronilla emerus</i>	Struikpaardenhoeftklaver					FRIESE, 1895-1901; SCHEDL, 1967
<i>Corydalis cheilanthifolia</i>	Varenhelmbloem	Vrouw		X		
<i>Cosmos sulphureus</i>	Oranje cosmea	Man		X		
<i>Crocus tommasinianus</i>	Boerenkrokus	Man	X	X		
<i>Cucumis sativus</i>	Komkommer	Vrouw	X			
<i>Cytisus scoparius</i>	Brem	Vrouw	X			
<i>Cytisus spec.</i>	Brem					KOSTER, 2016
<i>Dahlia 'Bright Eyes'</i>	Open dahlia	Man, Vrouw		X		
<i>Dahlia spec.</i>	Dahlia					collectie materiaal
<i>Damera peltata</i>	Schildblad	Vrouw		X		
<i>Datura stramonium</i>	Doornappel	Vrouw	X			
<i>Daucus carota</i>	Wilde peen	Man	X			
<i>Deutzia spec.</i>	Bruidsbloem					KOSTER, 2016
<i>Dianthus barbatus</i>	Duizendschoon					DE HAAN, 1949
<i>Digitalis purpurea</i>	Vingerhoedskruid	Vrouw		X		collectie materiaal
<i>Dipsacus fullonum</i>	Grote kaardebol	Man, Vrouw	X	X		
<i>Dipsacus pilosus</i>	Kleine kaardebol	Man		X		
<i>Doronicum orientale 'Little Leo'</i>	Voorjaarszonnebloem	Vrouw		X		
<i>Echinacea purpurea</i>	Zonnehoed	Man, Vrouw		X		
<i>Echium vulgare</i>	Slangenkruid	Man	X			FRIESE, 1895-1901; SCHEDL, 1967; WESTRICH, 1989

TABEL 1

Planten op alfabetische volgorde die bezocht zijn door Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in de gemeente Roerdalen.

Latijnse naam	Nederlandse naam	Geslacht	Roerdalen	Tuin	Inbrek	Literatuur
<i>Erythronium 'Pagoda'</i>	Hondstand	Vrouw		X		
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Koninginnekruid	Man	X			
<i>Fagopyrum esculentum</i>	Boekweit	Man, Vrouw	X			
<i>Ferula spec.</i>	Venkel					KOSTER, 2016
<i>Fritillaria meleagris</i>	Wilde kievitsbloem	Vrouw		X		
<i>Gladiolus spec.</i>	Gladiol					SCHEDL, 1967
<i>Glebionis segetum</i>	Gele ganzenbloem	Vrouw	X			
<i>Glechoma hederacea</i>	Hondsdrif	Vrouw		X		
<i>Helianthus annuus</i>	Zonnebloem	Man, Vrouw	X			DE HAAN, 1949
<i>Helianthus 'Lemon Queen'</i>	Vaste zonnebloem	Man, Vrouw		X		
<i>Helianthus 'O solo mio'</i>	Vaste zonnebloem	Man, Vrouw		X		
<i>Helichrysum bracteatum</i>	Strobloem					SCHEDL, 1967
<i>Helleborus foetidus</i>	Stinkend nieskruid					SCHEDL, 1967
<i>Hemerocallis fulva</i>	Daglelie	Vrouw		X		
<i>Hemerocallis Stella d'Oro</i>	Daglelie	Vrouw		X		
<i>Hesperis matronalis</i>	Damastbloem					THOMAS & WITT, 2005
<i>Hyacinthoides non-scripta</i>	Wilde hyacint	Vrouw		X		
<i>Hypericum perforatum</i>	Sint Janskruid	Vrouw	X			
<i>Indigofera heterantha</i>	Indiostruik	Man		X		
<i>Ipomoea lobata</i>	Spaanse vlag	Man, Vrouw		X	X	
<i>Ipomoea indica</i>	Dagwinde	Man		X		
<i>Ipomoea purpurea</i>	Blauwe winde	Man		X		
<i>Iris germanica spec.</i>	Baardiris	Vrouw	X			
<i>Iris siberica 'Blue King'</i>	Siberische lis	Man		X		
<i>Iris spec.</i>	Lis					DE HAAN, 1949
<i>Jacobaea vulgaris</i>	Jakobskruiskruid	Man, Vrouw	X			
<i>Jasminum nudiflorum Lindl.</i>	Winterjasmijn				X	SCHEDL, 1967; THOMAS & WITT, 2005
<i>Knautia spec.</i>	Beemdkroon					KOSTER, 2016
<i>Lagerstroemia indica</i>	Indische sering	Man, Vrouw	X	X		
<i>Lamium album</i>	Witte dovenetel	Man	X			ANONYMUS, 1938
<i>Lamium purpureum</i>	Paarse dovenetel	Man		X		WESTRICH, 1989
<i>Lathyrus latifolius</i>	Brede lathyrus					THOMAS & WITT, 2005
<i>Lathyrus pratensis</i>	Veldlathyrus					SCHEDL, 1967
<i>Lathyrus spec.</i>	Lathyrus					KOSTER, 2016
<i>Leonurus cardiaca</i>	Hartgespan	Man, Vrouw	X	X		
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Magriet	Man, Vrouw	X			SCHEDL, 167
<i>Leucosium aestivum</i>	Zomerklokje	Vrouw		X		
<i>Liatris pycnostachya</i>	Lampenpoetser	Man, Vrouw		X		
<i>Ligustrum ovalifolium</i>	Haagliguster	Man, Vrouw		X		
<i>Linaria vulgaris</i>	Vlasbekje	Man	X			
<i>Lonicera spec.</i>	Kamperfoelie					KOSTER, 2016
<i>Lotus pedunculatus</i>	Moerasrolklaver	Man	X			
<i>Lupinus angustifolius</i>	Blauwe lupine	Vrouw	X	X		
<i>Lychnis coronaria</i>	Prikneus	Man, Vrouw		X		
<i>Lythrum salicaria</i>	Grote kattenstaart	Man	X			
<i>Males spec.</i>	Appel					SANDER, 1953
<i>Medicago sativa</i>	Luzerne	Vrouw	X			WESTRICH, 1989
<i>Melampyrum pratense</i>	Hengel	Vrouw	X			
<i>Mirabilis jalapa</i>	Nachtschone	Vrouw	X			SCHEDL, 1967
<i>Narcissus 'Dutch master'</i>	Trompetnarcis	Vrouw		X	X	
<i>Narcissus triandrus 'Hawera'</i>	Narcis	Man		X	X	
<i>Nicandra physalodes</i>	Zegekruid	Vrouw	X	X		
<i>Oenothera biennis</i>	Middelste teunisbloem	Man		X		
<i>Oenothera glazioviana</i>	Grote teunisbloem	Man	X	X		
<i>Onobrychis viciifolia</i>	Esparcette	Man	X			FRIESE, 1895-1901; SCHEDL, 1967
<i>Onopordum acanthium</i>	Wegdistel	Man	X			
<i>Opuntia vulgaris</i>	Vijgencactus					SCHEDL, 1967
<i>Papaver rhoeas</i>	Grote klapproos	Vrouw	X	X		
<i>Paulownia tomentosa</i>	Anna Paulownaboom	Man	X			KOSTER, 2016
<i>Phacelia tanacetifolia</i>	Bijenbrood	Man, Vrouw	X	X		HERMANS, 1995; KOSTER, 2016.
<i>Phaseolus coccineus</i>	Pronkboon	Man, Vrouw		X		

Latijnse naam	Nederlandse naam	Geslacht	Roerdalen	Tuin	Inbreek	Literatuur
<i>Phaseolus vulgaris</i>	Sperzieboon	Man	X	X		SCHEDL, 1967
<i>Phlomis fruticosa</i>	Brandkruid (heester)	Vrouw	X			
<i>Phlomis tuberosa</i>	Etagebloem			X		
<i>Phlomis russeliana</i>	Brandkruid			X		
<i>Phlomis spec.</i>	Brandkruid					KOSTER, 2016
<i>Phlox paniculata</i> 'Blue paradise'	Vlambloem	Vrouw		X	X	
<i>Phlox spec.</i>	Vlambloem					SCHEDL, 1967
<i>Physostegia virginiana</i>	Scharnierbloem					THOMAS & WITT, 2005
<i>Pisum sativum</i>	Erwt	Vrouw		X		SCHEDL, 1967; THOMAS & WITT, 2005
<i>Primula elatior</i>	Slanke sleutelbloem	Vrouw		X		
<i>Primula spec.</i>	Sleutelbloem					DE HAAN, 1949
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel			X		SCHEDL, 1967
<i>Prunus avium</i>	Zoete kers	Vrouw		X		
<i>Prunus armeniaca</i>	Abrikoos					SCHEDL, 1967
<i>Robinia spec.</i>	Robinia spec.					KOSTER, 2016
<i>Rhododendron spec.</i>	Rhododendron					SCHEDL, 1967
<i>Rudbeckia fulgida</i> Goldsturm	Zonnehoed	Man	X	X		
<i>Rudbeckia hirta</i>	Rubeckia	Man, Vrouw		X		
<i>Rudbeckia laciniata</i>	Slipbladige rudbeckia	Man		X		
<i>Rudbeckia subtomentosa</i>	Zonnehoed	Man, Vrouw		X		
<i>Salvia 'Amistad'</i>	Salie	Man		X		
<i>Salvia azurea</i>	Salie					THOMAS & WITT, 2005
<i>Salvia glutinosa</i>	Kleverige salie					SCHEDL, 1967
<i>Salvia 'Mystic Spires Bleu'</i>	Salie	Vrouw	X			
<i>Salvia nemorosa</i>	Bossallie	Man	X			
<i>Salvia officinalis</i>	Echte salie					WESTRICH, 1989
<i>Salvia pratensis</i>	Veldsalie	Man		X		
<i>Salvia sclarea</i>	Scharlei	Man, Vrouw		X		KUGLER, 1972
<i>Saponaria officinalis</i>	Zeepekruid	Vrouw	X		X	SCHEDL, 1967; KUGLER, 1972
<i>Satureja vulgare</i>	Borstelkrans	Man		X		
<i>Scilla spec.</i>	Hyacint					DE HAAN, 1949
<i>Silene dichotoma</i>	Gaffelsilene					KOSTER, 2016
<i>Solanum lycopersicum</i>	Tomaat	Man	X			
<i>Solanum melongena</i>	Aubergine	Man	X			
<i>Spartium junceum</i>	Bezemstruik					THOMAS & WITT, 2005
<i>Stachys byzantina</i>	Ezelsoor	Man		X		
<i>Stachys officinalis</i>	Betonie	Man, Vrouw		X		
<i>Stachys officinalis</i> 'Hummelo'	Betonie	Man		X		
<i>Stachys recta</i>	Bergandoorn					WESTRICH, 1989
<i>Strobilanthes atropurpureus</i>	Trompetbloem	Man, Vrouw		X	X	
<i>Symphytum caucasicum</i>	Kaukasische smeewortel		X			
<i>Syringa vulgaris</i>	Gewone sering	Man	X			SCHEDL, 1967
<i>Tanacetum vulgare</i>	Boerenwormkruid	Man, Vrouw	X			
<i>Tithonia rotundifolia</i>	Mexicaanse zonnebloem	Man, Vrouw		X		
<i>Tulipa Bakeri lilac wonder</i>	Tulp	Vrouw		X		
<i>Tulipa linifolia</i>	Tulp	Vrouw	X	X		
<i>Tulipa sylvestris</i>	Bostulp	Vrouw		X		
<i>Verbascum nigrum</i>	Zwarte toorts	Man		X		
<i>Verbena bonariensis</i>	Stijf ijzerhard	Man	X	X		
<i>Verbena hastata</i>	Ijzerhard	Man		X		
<i>Veronica spicata</i>	Aar-ereprijs					SCHEDL, 1967
<i>Vicia faba</i>	Tuinboon					SCHEDL, 1967
<i>Vitex agnus-castus</i>	Monni kspeper	Man, Vrouw		X		
<i>Weigelia spec.</i>	Weigelia					KOSTER, 2016
<i>Wisteria floribunda</i>	Japanse blauwe regen	Man, Vrouw		X		
<i>Wisteria sinensis</i>	Chinees blauwe regen	Man, Vrouw	X	X		SCHEDL, 1967; WESTRICH, 1989; THOMAS & WITT, 2005; KOSTER, 2016
<i>Wisteria sinensis</i> 'Alba'	Chinees blauwe regen	Man, Vrouw		X		

een ronde nestopening in het hout. Dan wordt eerst een ruimte naar beneden uitgehold. Is deze gevuld met broedcellen, dan knaagt het vrouwtje een gang naar boven uit (WESTRICH, 1989). De verschillende

broedcellen worden lineair achter elkaar gegroepeerd. De tussenwanden bestaan uit afgeknaagde met speeksel vermengde houtresten. Het eigenlijke nest heeft aan beide uiteinden meestal een rechthoe-

FIGUUR 7

Een vrouwtje van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) betrapt bij het 'inbreken' in de bloembuis van een Vlambloem (*Phlox paniculata* 'Blue Paradise') (foto: Steven Jansen).

FIGUUR 8

In een stapel brandhout heeft een vrouwtje van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) een nestkamer uitgeknaagd in hout van een Ruwe berk (*Betula pendula*). Het knaagsel is naar buiten gewerkt. Inzet: Naast het vrouwtje helpt ook het mannetje mee met het uitknagen van de nestkamer (foto's: Steven Jansen).

kige uitgang. In de cellen worden stuifmeelballen gelegd ter grootte van de halve cel. Daarna wordt op het stuifmeel een ei gelegd en wordt de cel afgesloten. De larven eten ongeveer twee weken van de proviand. Na beëindiging van de voedselopname liggen de larven enige dagen in hun cel, verpoppen zich dan en na drie tot vier weken is de ontwikkeling tot imago voltooid (FRIESE, 1895). Er zijn tot nu toe maar enkele nesten in Nederland gevonden (PEETERS, 2012). Eén waarneming stamt van april 1952 uit Weert toen P.Thijssen meldde dat zich in zijn tuin een nest van een Blauwe houtbij bevond. Het nest werd aangetroffen in een stam van een afgezaagde Lariks (*Larix decidua*). De waarneming wordt zeer uitvoerig beschreven in een apart artikel (DE HAAN, 1952). Een andere uitgebreide beschrij-

ving van een nest in de stam van een pruimenboom (*Prunus spec.*) komt uit Helmond (Noord-Brabant) en stamt uit 1955 (VAN LITH, 1955). In zijn artikel spreekt de laatste auteur de hoop uit dat de nesten van deze fraaie bij zoveel mogelijk zullen worden beschermd. Zij tasten blijkbaar alleen oud hout aan en het zou eigenlijk zo moeten zijn dat de nestplaatsen als een klein natuurmonumentje worden geregistreerd en beschermd. Zo mogelijk zou, wanneer om een of andere reden een paal of iets dergelijks met een nest erin moet worden verwijderd, dit pas na het uitkomen van de bijen moeten gebeuren. Door het neerzetten van oude palen kan nieuwe nestgelegenheid worden geschapen (VAN LITH, 1955). Dit is een voor die tijd zeer vooruitstrevende compensatiegedachte die ook nu nog steeds onderschreven kan worden!

Bij een opslag van brandhout vlakbij Sint Odilienberg werden in 2024 verschillende Blauwzwarte houtbijen waargenomen. Er werden knagende geluiden gehoord en afgaand op het geluid werd een gaatje met vers uitgewerkt knaagsel in het aanwezige brandhout ontdekt. Door het tafereel op een afstandje te observeren en de aanvliegroutes te volgen werden er nog meer gaatjes in diverse houtsoorten ontdekt. Er werden zowel vrouwtjes als mannetjes waargenomen die deelnamen aan het uitknagen van de nestholtes [figuur 8-10]. In de literatuur is vaak te lezen dat de vrouwtjes het maken van nestholtes voor hun rekening nemen (KOSTER, 2016). Het co-ouderschap van de Blauwzwarte houtbij is bij weten van de auteur niet bekend uit de literatuur. Het brandhout is lokaal geoogst in Roerdalen, dus niet uit verre streken aangevoerd. Helaas zaten de houtbijen in brandhout dat voldoende gedroogd was om op te stoken. In samenspraak met de eigenaar is het hout met de nestgaten opgestapeld in een grote veilingkist. Zo zijn de nesten veilig gesteld en worden ze verder met rust gelaten [figuur 11].

GEWENST BEHEER IN DE GEMEENTE ROERDALEN

Beheerders en tuineigenaren kunnen de Blauwzwarte houtbij als gidssoort gebruiken voor het groenbeheer (JANSEN, 2024), zowel buiten als binnen de bebouwde kom van de gemeente Roerdalen. Het lijkt erop dat gezien de toename van waarnemingen in het buitengebied, met name in de natuurakkers, het met het aantal geschikte biotopen de goede kant op gaat. Ondanks het goede vliegvermogen van de Blauwzwarte houtbij is het voor andere soorten toch beter om de natuurakkers die verspreid in het agrarisch gebied liggen met elkaar te verbinden (JANSEN, 2020; JANSEN & LENDERS, 2025). Dit kan door het areaal natuurakkers uit te breiden in combinatie met het creëren van bredere bermen tussen die percelen. Zeker in combinatie met akkerrandbeheer levert dit een wezenlijke bijdrage aan vergroting van de biodiversiteit in ons

uitgeklede landschap. Daarnaast is het van belang om aan de rand van de bloemrijke gebieden zonbeschenen houtstapels neer te leggen of onbewerkte hoge dikke houtpalen te plaatsen. Hiermee kan geschikte nestgelegenheid voor de Blauwzwarte houtbij worden aangeboden. Ook bosbeherende instanties kunnen, waar dat mogelijk is, in de zonbeschenen bosranden meer dood hout laten staan. Alle aan dood hout gebonden insecten kunnen van deze beheermaatregelen mee profiteren.

De komst van nieuwe zonneparken zou kunnen samengaan met toekomst voor de Blauwzwarte houtbij, mits er na de aanleg bij het beheer van deze zonneparken rekening wordt gehouden met de biodiversiteit. Vooral naast de zonnecollectoren zouden bloemrijke graslanden ontwikkeld kunnen worden. In de (natuur)terreinen in het Roerdal is de begrazingsdruk vaak te hoog. Binnen deze open begraasde terreinen en aan de randen daarvan is het wenselijk een afwisseling te hebben van opschietende houtige vegetaties met ruigtekruiden. In de open graslanden is de aanplant en instandhouding van 'meidoorneilandjes' een goede beheeroptie.

Het zwaartepunt in de verspreiding van de Blauwzwarte houtbij ligt echter niet in de natuurgebieden maar juist in tuinen en parken en alle andere plekken met een

uitbundige en langdurige bloei van bloemen.

Uit tabel 1 blijkt dat de Blauwzwarte houtbij veel soorten tuinplanten benut. De Blauwzwarte houtbij mag dan ook gezien worden als een cultuurvolger (KOSTER, 2016). In het bebouwde gebied kunnen zowel overheden als particuliere tuinbezitters daarmee rekening houden. Bij de inrichting van tuinen en gemeentelijke parken en/of plantsoenen dienen geschikte vaste planten gebruikt te worden [zie kader]. Bij de provinciale wegen worden tegenwoordig rotondes geadopteerd door hoveniers als blikvanger voor bedrijfsreclame. Het is goed als er dan een assortiment wordt aangeplant waar de Blauwzwarte houtbij, maar ook andere bestuivers, iets aan hebben. Helaas wordt er bij nieuwbouwprojecten vaak geen rekening gehouden met natuurinclusief bouwen en worden binnen bestaande bebouwing vaak waardevolle bomen (met overdadige bloei) niet beschermd maar gekapt. Met name bomen in de bebouwde kom die meerwaarde hebben voor insecten en klimaat zouden gekoesterd moeten worden en niet gezien worden als obstakels die in de weg staan. Sterker nog, in veel bestaande straten in de be-

▲◀ FIGUUR 9

In een stuk brandhout van een Winterlinde (*Tilia cordata*) heeft de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) twee nestkamers uitgeknaagd. Een van de nestgangen is kunstig dichtgemetseld met speeksel en daarmee vermengde houtresten (foto: Steven Jansen).

▲▶ FIGUUR 10

Een opengewerkte nestkamer van een Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in Amerikaans eik (*Quercus rubra*). De nestgang is bekleed door met mondvocht vermengde en aan elkaar gekitte zeer fijne houtdeeltjes. Het voelt aan als stevig maar zacht papier (foto: Steven Jansen).

FIGUUR 11

Alle haardhoutblokken met nestkamers van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) zijn bij elkaar in een veilingkist geplaatst. In de veilingkist zijn nog uitbreidingsmogelijkheden voor een volgende generatie houtbijen (foto: Steven Jansen).

Goede voorjaarsstart in het gemeentelijk gazon

Op 25 maart 2024 zag de auteur een Blauwzwarte houtbij (vrouwtje) in een plantsoen met een bloembollenassortiment bij de basiliek in Sint Odiliënberg. Dit geeft het belang aan om in een tuin of plantsoen in de bebouwde kom een samenstelling van planten te kiezen die voor een langdurig bloeiende nectarbron zorgt. Met name voorjaarsbloeiërs zijn uitermate belangrijk voor een goede

(FOTO: STEVEN JANSEN).

start van uit de winterslaap ontwakende Blauwzwarte houtbijen en andere insecten. Het is een uitstekend alternatief voor de anders zo saai glad geschoren gazons. Het ideale biologische bloembollenmengsel is een mix van voorjaars- en zomerbollen om de bloeiperiode te verlengen. Bij een langdurige observatie werden vooral de rode botanische tulpjes (*Tulipa linifolia*) door de Blauwzwarte houtbij bezocht. Een bijkomend voordeel voor het meerjarig behoud van een 'kleurrijk gazon' is dat dit op een veel later tijdstip gemaaid wordt, wat andere soorten insecten ook ten goede komt. Maar ook hier zouden een paar grote dikke onbewerkte weipalen als nestgelegenheid voor de Blauwzwarte houtbij niet mogen ontbreken.

bouwde kom zijn thans weinig of geen bomen meer aanwezig. Er is zo'n groot aanbod van verschillende soorten dat er voor elke straat wel een geschikte boom kan worden uitgezocht.

Voor houtbijen is nestgelegenheid in de bebouwde kom de meest beperkende factor; buiten het bewoonde gebied is dat de continuïteit van bloeiende bijenplanten. In tegenstelling tot in Zuid-Europa zijn er in Nederland door ons overdreven netheidsyndroom weinig bouwvallige huizen en andere

bouwwerken met oud hout [figuur 12]. De bijen zijn dus vrijwel geheel afhankelijk van oud dood hout van bomen aan randen van beplantingen en bossen.

TOEKOMSTPERSPECTIEF

In Nederland kan de Blauwzwarte houtbij waarschijnlijk alleen standhouden als er in het seizoen een doorlopende bloei is van een mix van inheemse en uitheemse planten. De soort is daarom het meest te verwachten in tuinen, parken, botanische tuinen en volkstuincomplexen. In agrarische gebieden zou men ervoor moeten zorgen dat er meer wisselwerking is tussen brede bermen, boerenerven en bloemrijke akkerstroken. Dit komt de natuurlijke bestuiving van bloeiende landbouwgewassen zoals peulvruchten en fruitgewassen ten goede. Het aanleggen van een aantal bloemrijke wildakkers in en buiten natuurgebieden zoals nu is opgestart door diverse terreinbeheerders zal zeker ook een impuls geven aan deze soort.

Al deze herstelmaatregelen passen in de noodzakelijke omwenteling naar een natuurinclusieve landbouw en de tran-

sitie van het nieuwe Nationaal Park De Meinweg Samenwerking Limburgse Maasterrassen.

Naast de genoemde biotoopveranderingen lijkt er nog iets anders aan de hand zijn. Klimaatopwarming zorgt voor areaalverschuivingen van plant- en diersoorten (THOMAS, 2010). De Blauwzwarte houtbij zou niet het eerste insect zijn dat als gevolg daarvan zijn verspreidingsgebied in Nederland uitbreidt.

DANKWOORD

Een speciaal woord van dank gaat uit naar alle inwoners van Roerdalen die informatie hebben verstrekt over waarnemingen van de Blauwzwarte houtbij (soms met foto's) in hun tuin. Menno Reemer (Stichting EIS Kenniscentrum Insecten) en Frank Loggen (Natura-

FIGUUR 12

Niet lang na het maken van deze foto is dit bijzondere vakwerkgebouwje (gebruikt als kippenhok) in het gehucht de Varst bij Posterholt afgebroken. Daarmee is helaas ook een stukje cultuurhistorie verloren gegaan. Het oude hout en de leemwanden zouden voor de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) en andere soorten solitaire bijen potentieel geschikte nestlocaties zijn (foto: Steven Jansen).

lis) worden bedankt voor het verstrekken van aanvullende informatie en voor het beschikbaar stellen van de foto's van de Blauwzwarte houtbij (afkomstig van Montfort) uit de collectie in Leiden. Dank aan Ton Lenders voor het doorlezen en corrigeren van het manuscript. Ook een woord van dank aan de Gemeente Roerdalen, Stichting het Limburgs Landschap en Staatsbosbeheer voor het verstrekken van ontheffingen zodat het hele grondgebied van de Gemeente Roerdalen kon worden betreden.

Deze studie maakt deel uit van het Meerjarenprogramma Onderzoek van Nationaal Park De Meinweg Samenwerking Limburgse Maasterrassen. Het doen van onderzoek door vrijwilligers wordt mede gesubsidieerd door de Provincie Limburg vanuit de subsidieverordening SILG, paragraaf soortenbeleid.

provincie limburg

Nationaal Park
De Meinweg

Samenwerking Limburgse Maasterrassen

Het
Limburgs
Landschap

gemeente roerdalen

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

Summary

THE DISTRIBUTION OF THE VIOLET CARPENTER BEE (*XYLOCOPA VIOLACEA*) IN THE MUNICIPALITY OF ROERDALEN Adding colour to the landscape

The Violet carpenter bee has always been a rare species in the Netherlands, the majority of Dutch observations having come from the province of Limburg. In the 1947–1953 period, the Violet carpenter bee was first recorded from the area around the river Roer, with finds in Sint Odiliënberg and Montfort. After that, it took 61 years before another specimen of the species was reported, from the Roerdalen municipality. In a recent series of surveys in this municipality (2015–2024), the finds were concentrated not so much in nature reserves but rather in urban areas, especially private gardens and municipal parks. Municipal area managers are advised to plant a rich variety of flowering plants, and it turns out that the bees also use many cultivated plants in their search for food. In rural areas, Violet carpenter bees have been reported from ecologically managed arable fields (“set-asides”), roadsides, orchards and rainwater buffers. All sites where this colourful bee species has been recently observed have one thing in common: the abundant presence of long-flowering plants. It is also important to create sunlit woodpiles at the edge of the flowering areas, or to set up tall and thick untreated wooden poles to provide more nesting opportunities for the Violet carpenter bee.

Literatuur

- FRIESE, H., 1895. Die Bienen Europa's (Apidae europaeae) nach ihren Gattungen, Arten und Varietäten auf vergleichend morphologisch-biologischer Grundlage. R. Friedländer, Berlin.
- HAAN, J.H.H. DE, 1952. De blauwe houtbij, *Xylocopa violacea* (L.) Latr. „inheems” te Weert. Natuurhistorisch Maandblad 41(12): 97-102.
- HERMANS, J.T., 1995. De Blauwzwarte houtbij weer in Midden-Limburg waargenomen. Natuurhistorisch Maandblad 84(3): 70-73.
- JANSEN, S., 2020. De Greppelsprinkhaan (*Roesiliana roeselii*) in de Gemeente Roerdalen. Een overzicht van dertig jaar onderzoek. Natuurhistorisch Maandblad 109(10): 197-204.
- JANSEN, S., 2024. De Blauwzwarte houtbij geeft meer kleur aan het landschap. In: M. de Ponti, O.P.J.H. Op den Kamp, A.J.W. Lenders, J.H. Heijnen & J.G.P. Hendriks-Dirkx (red.), De Midden-Limburgse Maasterrassen. Land van beken en breuken. Deel 3. Gids- en iconsoorten. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 188.
- JANSEN, S. & A.J.W. LENDERS, 2025. De verspreiding van de Bramensprinkhaan (*Pholidoptera griseoaptera*) in de Gemeente Roerdalen. Gidssoort voor structuurrijke vegetaties. Natuurhistorisch Maandblad 114(2): 29-36.
- KOSTER, A., 2016. Blauwzwarte houtbij steeds minder zeldzaam. Groen 72(7-8): 40-41.
- LITH, J.P. VAN, 1955. Een nest van *Xylocopa violacea* (L.). Entomologische Berichten 15: 452-454.
- PEETERS, T.M.J., 2012. *Xylocopa*. Houtbijen. In: T.M.J. Peeters, H. Nieuwenhuijsen, J. Smit, F. van der Meer, I.P. Raemakers, W.R.B. Heitmans, C. van Achterberg, M. Kwak, A.J. Loonstra, J. de Rond, M. Roos & M. Reemer, De Nederlandse bijen (Hymenoptera: Apidae s.l.). Natuur van Nederland 11. Naturalis Biodiversity Center & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden: 451-453.
- SANDERS, H., 1953. Hymenoptera Aculeata V: over enkele zeldzame bijen. Natuurhistorisch Maandblad 42(11): 98-101.
- SCHEDL, W., 1967. Blütenbiologische Beobachtungen an *Jasminum nudiflorum* Lindl. in Nordtirol (Nektarraub). Berichte des naturwissenschaftlich-medizinischen Vereins in Innsbruck 55: 139-144.
- SCHREMMER, F., 1972. Der Stechsaugrüssel, der Nektarraub, das Pollensammeln und der Blütenbesuch der Holzbienen (*Xylocopa*) (Hymenoptera, Apidae). Zeitschrift für Morphologie und Ökologie der Tiere 72: 263-294.
- THOMAS, C.D., 2010. Climate, climate change and range boundaries. Diversity and Distributions 16(3): 488-495.
- THOMAS, B. & R. WITT, 2005. Erstnachweis der Holzbienne *Xylocopa violacea* (Linne 1758) in Niedersachsen und weitere Vorkommen am nordwestlichen Arealrand (Hymenoptera: Apidae). Drosera 2005: 89-96.
- WAAGE, G.H., 1983. De dierenwereld op den Sint-Pietersberg. In: D.C. van Schaik (red.), De Sint-Pietersberg; met een aanvullend gedeelte van 1938-1983. Uitgever Ef & Ef, Thorn: 153-186.
- WAARNEMING.NL, 2024. Blauwzwarte houtbij, *Xylocopa violacea* (Linnaeus 1758). Geraadpleegd 30 december 2024. <https://waarneming.nl/species/17198/>.
- WESTRICH, P., 1989. Die Wildbienen Baden-Württembergs. Eugen Ulmer Verlag, Stuttgart.

Waarnemingen van twee nieuwe soorten mierkevers (Cleridae) in de Meinweg

FIGUUR 1

Vindplaats van *Tarsostenus carus* en *Tilloidea unifasciata* kort na de natuurbrand in Nationaal Park De Meinweg op 31 mei 2020 (foto: Rob Geraeds).

R.P.G. Geraeds, Heinsbergerweg 54a, 6061 AK Posterholt, e-mail: rob.geraeds@kpnplanet.nl

Van 20 tot en met 23 april 2020 is tijdens een grote natuurbrand in Nationaal Park De Meinweg iets meer dan 200 ha bos en heide verbrand (CLAASSEN & REYRINK, 2021). Naar aanleiding hiervan zijn de verbrande bosdelen gericht geïnventariseerd op aanwezige boktorren (GERAEDS, 2021; GERAEDS *et al.*, 2021). Tijdens een van deze inventarisaties werden in 2020 en 2022 twee voor het gebied nieuwe mierkeversoorten gevonden op een dode Zomereik (*Quercus robur*) in de omgeving van de Rolvennen [figuur 1]. Dit betrof *Tarsostenus carus* – een exoot die waarschijnlijk in 2017 voor het eerst in Nederland is waargenomen – en *Tilloidea unifasciata*, een Europese soort die nog niet eerder uit ons land is gemeld (GERAEDS, 2023).

MIERKEVERS

Met de vondst van *Tilloidea unifasciata* komt het aantal soorten mierkevers (Cleridae) dat in Neder-

land voorkomt op 17, verdeeld over vier subfamilies (NEDERLANDS SOORTENREGISTER, 2024). Van deze 17 soorten worden er vijf nog beschouwd als niet gevestigd. Dit zijn soorten die (relatief) recent voor het eerst in Nederland zijn aangetroffen en die mogelijk door versleping hier terecht zijn gekomen. De meeste soorten leven op of in hout en jagen hier op larven en/of imago's van andere ongewervelden. De drie soorten koprakevers (*Necrobia* spec., subfamilie Korynetinae) leven vooral op kadavers waar ze zich voeden met larven van kevers en vliegen. De twee soorten bijenwollen (*Trichodes* spec., subfamilie Clerinae) leven als larve in nesten van bijen en wespen waar ze zich met poppen en larven voeden. De mierkevers zelf eten naast insecten ook nectar en stuifmeel.

Hoewel *Tarsostenus carus* al veel langer in Nederland aanwezig is, is deze soort nog niet in het soortenregister opgenomen. Dit is dus de 18^e mierkeversoort van het land en de enige vertegenwoordiger van de subfamilie Tarsosteninae.

TARSOSTENUS CARUS

Verspreiding

Tarsostenus carus (voorheen *Paratillus carus*) is een exoot waarvan het natuurlijke verspreidingsgebied in Australië, Tasmanië en Nieuw-Caledonië ligt

(TROUKENS, 2018). In Europa werd de soort voor het eerst ontdekt in Engeland waar in 1933 drie exemplaren in Hull werden verzameld. Ze werden aangetroffen op uit Australië geïmporteerd eucalyptushout. Daarna volgden vondsten in Londen (1938), Birmingham (1942), Liverpool (1943) en Glasgow (1944) (FISCHER, 1944). Tegenwoordig is de soort ingeburgerd in Engeland (TROUKENS, 2011). De eerste melding op het Europese vasteland is afkomstig uit Frankrijk. Hier werd in 1983 een exemplaar gevonden in Fraysinnet in het departement Lot, in een schuur waarin eikenhout lag opgeslagen (MENIER & BURLE, 1985). De soort heeft zich vervolgens sterk over Frankrijk uitgebreid en werd in 2002 uit 13 verschillende zuidelijke departementen gemeld (CHAPELIN-VISCARDI, 2009). Van daaruit zette de uitbreiding zich voort in noordelijke richting waar de soort in 2009 in zeven departementen is gevonden (naast het voorkomen in 21 zuidelijke departementen) (CHAPELIN-VISCARDI, 2010). In aansluiting op deze noordelijke expansie volgde de eerste waarneming in België in 2006.

Hier werd *Tarsostenus carus* in een tuin in Sint-Anna (Oost-Vlaanderen) aangetroffen (TROUKENS, 2011). Vanaf 2015 worden jaarlijks exemplaren waargenomen en inmiddels zijn er vondsten geregistreerd uit de provincies Namen, Antwerpen, Vlaams Brabant, Waals Brabant, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Limburg (WAARNEMINGEN.BE, 2024a). In Duitsland is de soort voor het eerst in 2014 in het tegen de grens met Zwitserland gelegen Dogern (deelstaat Baden-Württemberg) gevonden (PANKOW, 2014). Momenteel zijn in Duitsland slechts enkele waarnemingen bekend uit de deelstaten Baden-Württemberg en Noordrijn-Westfalen (BLEICH *et al.*, 2024). De eerste waarneming in Nederland die in waarneming.nl is vastgelegd stamt uit 2017 nabij een bedrijventerrein bij Herkenbosch aan de rand van Nationaal Park de Meinweg. In Nederland nemen de waarnemingen vervolgens ook toe en deze zijn vooral afkomstig uit Limburg en Noord-Brabant. Inmiddels is *Tarsostenus carus* echter uit alle provincies bekend, met uitzondering van Zeeland en Flevoland (WAARNEMING.NL, 2024a).

Herkenning

Tarsostenus carus [figuur 2] is zeer variabel in grootte en kleur. Het is een langwerpige kever met een lengte van 4,0 tot 7,0 mm. De kop is zwart of oranjebruin met bruine kaken. Het borststuk is iets langer dan breed en oranjebruin van kleur. Soms heeft het borststuk een zwarte zoom aan de voorkant. De sprieten hebben drie verdikte eindleden. De eerste vier leden zijn roodbruin, de rest van de sprieten is donkerbruin tot zwart. De poten zijn bruin, de schenen en tarsen kunnen iets donkerder zijn. De dekschilden zijn meer dan twee keer zo lang als breed en overwegend glanzend blauwzwart. Net voorbij de helft loopt een witte dwarsband die tot

aan de binnenrand van de dekschilden doorloopt. Achter deze dwarsband kunnen de dekschilden ook bruin zijn. De dekschilden zijn sterk gepuncteerd; de punctering neemt naar het uiteinde van de dekschilden af. Het hele lichaam is bedekt met lange grijze of zwarte haren (MENIER & BURLE, 1985; TROUKENS, 2011; ZAPPI, 2014; DU CHATENET, 2017).

Ecologie

In Australië wordt *Tarsostenus carus* beschouwd als een van de meest voorkomende predatoren van kleine houtbewonende insecten. De soort wordt vooral met boorkevers (Bostrichidae) uit het geslacht *Lyctus* geassocieerd. Zowel de imago's als de larven hiervan vormen de belangrijkste prooidieren (MENIER, & BURLE, 1985). Deze boorkeversoorten staan ook in Europa op het menu, naast schorskevers (Scolytinae) en waarschijnlijk ook diverse andere in het hout levende insectensoorten (CHAPELIN-VISCARDI, 2009; ZAPPI, 2014).

In Frankrijk is de ontwikkeling van de larven aangetoond in Vijgen (*Ficus carica*). Ook berken (*Betula spec.*), Haagbeuk (*Carpinus betulus*), Tamme kastanje (*Castanea sativa*), Beuk (*Fagus sylvatica*), Walnoot (*Juglans regia*), Smalbladige es (*Fraxinus angustifolia*), plataan (*Platanus spec.*), kersen (*Prunus spec.*), Fijnspar (*Picea abies*), dennen (*Pinus spec.*), eiken (*Quercus spec.*) en Wijnstok (*Vitis vinifera*) worden als waarschijnlijke of potentiële broedbomen beschouwd (CHAPELIN-VISCARDI, 2009; TROUKENS, 2011; ZAPPI, 2014). Over de ontwikkeling van de larven is verder niets bekend. In West-Europa zijn imago's actief van mei tot begin september (ZAPPI, 2014). Het merendeel van de in waarneming.nl geregistreerde waarnemingen vallen binnen deze periode. Twee waarnemingen komen uit april, maar beide betreffen vondsten binnenshuis (WAARNEMING.NL, 2024a).

FIGUUR 2

Tarsostenus carus op een dode Zomereik (*Quercus robur*) in Nationaal Park De Meinweg op 13 mei 2022 (foto: Rob Geraeds).

FIGUUR 3
Tilloidea unifasciata op
een dode Zomereik
(*Quercus robur*) in
Nationaal Park De
Meinweg op 9 mei 2022
(foto: Rob Geraeds).

TILLOIDEA UNIFASCIATA

Verspreiding

De verspreiding van *Tilloidea unifasciata* strekt zich uit over Europa, Turkije, Egypte, Iran, India en Rusland (GBIF, 2024). In Europa beperkt de verspreiding zich tot de warmere streken in Midden- en Zuid-Europa. Op het Iberisch schiereiland leek de soort te ontbreken, maar inmiddels zijn er verscheidene waarnemingen uit Spanje (NIEHUIS, 2013; GBIF, 2024). In België lijkt de soort slechts eenmalig te zijn waargenomen, in 1908 in de omgeving van Verviers (GBIF, 2024). In waarnemingen.be zijn geen waarnemingen geregistreerd en ontbreekt de soort in het overzicht van de mierkevers (WAARNEMINGEN.BE, 2024b). In Duitsland is *Tilloidea unifasciata* zeldzaam waarbij de verspreiding zich beperkt tot de zuidelijke deelstaten. Waarnemingen zijn bekend uit de deelstaten Beieren, Baden-Württemberg, Hessen, Rijnland-Palts, Noordrijn-Westfalen, Saarland, Saksen-Anhalt en Thüringen. In de aan Limburg grenzende deelstaat Noordrijn-Westfalen zijn na 2000 slechts enkele recente vindplaatsen bekend ten zuiden en zuidwesten van Düren (BLEICH *et al.*, 2024). Uit het Verenigd Koninkrijk lijkt deze mierkeversoort te zijn verdwenen. De laatste waarneming stamt hier uit 1877 uit Surrey (UK BEETLES, 2024). In Scandinavië ontbreekt *Tilloidea unifasciata* (NIEHUIS, 2013; GBIF, 2024).

Herkenning

Tilloidea unifasciata [figuur 3] is een langwerpige kever met een lengte van 4,0 tot 8,0 mm. De kop is zwart en ongeveer even breed als de voorrand van het halsschild. Het borststuk en de poten zijn eveneens zwart. De sprietten zijn vanaf het vierde segment gekarteld. De segmenten vier tot en met

tien zijn driehoekig gezaagd en worden steeds iets groter. Het eindsegment is asymmetrisch en puntig. Het borststuk is iets langer dan breed. De dekschilden zijn meer dan twee keer zo lang als breed en zijn overwegend zwart. De basis is rood; op het zwarte deel van de dekschilden loopt een geelwitte dwarsband die niet tot de binnenrand van de dekschilden reikt. Het lichaam is bezet met afstaande beharing. Op de kop en het borststuk is die meestal zwart, op de dekschilden variabel, meestal lichter van kleur (GERSTMEIER & KUFF, 1992; UK BEETLES, 2024).

Ecologie

In Europa komt *Tilloidea unifasciata* voor van het laagland tot het middelgebergte. De soort wordt voornamelijk geassocieerd met oude, zongeëxponeerde eiken in open bossen. Er is echter geen strikte binding met eiken. De ontwikkeling van de larven is ook bekend van Fijnspar, berk, Vijg, populier (*Populus spec.*) en iep (*Ulmus spec.*). In Zuid-Europa komt de soort plaatselijk voor op druivenstruiken (*Vitis spec.*) in wijngaarden. Waarnemingen van de imago's zijn vooral van eikensoorten afkomstig, maar ze zijn ook bekend van een groot aantal andere boomsoorten (NIEHUIS, 2013).

De larven leven in vraatgangen van andere soorten insecten en onder schors waar ze op hun prooi jagen. Deze bestaan waarschijnlijk uit larven van kleine, in het hout levende keversoorten zoals boorkevers, klopkevers (Anobiidae) en boktorren (Cerambycidae). De ontwikkeling van de larven duurt één of twee jaar (BUSSLER, 1995). De verpopping vindt in het hout plaats, waarna de imago's vanaf april tijdens warmere perioden het hout verlaten (BUSSLER, 1995; NIEHUIS, 2013; UK BEETLES, 2024). Volgens NIEHUIS (2013) en UK BEETLES (2024) vindt de verpopping in het voorjaar plaats, maar BUSSLER (1995) geeft aan dat dit in de herfst gebeurt.

De imago's zijn ook roofzuchtig; ze jagen op hout of bloemen op andere insecten. BUSSLER (1995) vermeldt dat ze vooral op Eikenspintkevers (*Scolytus intricatus*) en de boorkever *Xylopertha retusa* jagen. In gevangenschap voeden ze zich ook met Eikenruigsprietboktorren (*Exocentrus adspersus*). Deze soorten zijn ook in de omgeving van de vindplaats op eiken en/of in feromoonvallen aangetroffen (eigen waarnemingen). Naast insecten eten de imago's ook stuifmeel. De kevers zijn actief vanaf mei tot in augustus. Overdag brengen ze het grootste deel van hun tijd door op zonbeschenen kale delen van stammen. Ze kunnen echter ook op bloeiende bomen en struiken – vooral meidoorn (*Crataegus spec.*) – worden gevonden. Ze zijn ook 's nachts actief en jagen dan op stammen van bomen of liggend dood hout. Dan vinden ook de paringen en eiafzet plaats. De eitjes worden gelegd in de vraatgangen van andere houtkevers, vooral van boorkevers.

WAARNEMINGEN IN DE
MEINWEG

Beide soorten mierkevers zijn op een kleine, dode, groten-deels verbrande Zomereik in de omgeving van de Rolvennen gevonden. Het is een kleine vrijstaande eik op de overgang van open heide naar meer gesloten heide met verspreide oude eikenstoven. Circa 70 meter ten zuiden van de vindplaats ligt gesloten naaldbos waardoor de eik het grootste deel van de dag zonbeschenen is. Voor de brand was het al een sterk kwijnend exemplaar met diverse dode takken.

Aan de voet van de eik was een klein deel van de stam ontschorst. Tijdens de brand zijn de bladeren aan de nog levende takken door de hitte verschroeid, is de bast sterk verbrand en is de boom volledig afgestorven. In de loop van de zomer van 2020 is een groot deel van de schors van de stam afgevallen, waardoor het niet verbrande hout van de stam bloot is komen te liggen [figuur 4].

Hier werden op 12 augustus 2020 twee exemplaren van

Tarsostenus carus waargenomen die na korte tijd op de ontschorste stam te hebben gelopen, onder de loslatende schors verdwenen. In mei 2022 zijn op dezelfde boom wederom enkele imago's waargenomen. De kevers lieten zich kort zien op het niet verbrande stamhout waarna ze in spleten of vraatgangen in het hout verdwenen. Daarnaast is de soort in 2022 ook eenmalig in een geurval (Butynol) gevangen [tabel 1], op circa 380 meter afstand van de eerste vindplaats. In 2023 is *Tarsostenus carus* opnieuw op dezelfde boom aangetroffen, met een maximum van zes verschillende exemplaren die gelijktijdig op het hout werden gezien. Eenmaal is er een paring waargenomen [figuur 5].

De eerste waarneming van *Tilloidea unifasciata* is op 9 mei op dezelfde eik gedaan. Bij diverse herhaalbezoeken zijn alleen op 14 mei nog twee imago's van de soort gevonden [tabel 1]. Ook deze exemplaren liepen over de zonbeschenen, niet verbrande stam en kropen uiteindelijk weg in vraatgangen en spleten in het hout. In 2023 kon de soort niet opnieuw worden bevestigd.

NIEHUIS (2013) en UK BEETLES (2024) geven

Datum	Aantal exemplaren	Locatie
<i>Tarsostenus carus</i>		
12-08-2020	2	dode Zomereik (<i>Quercus robur</i>) Rolvennen
13-05-2022	2	dode Zomereik Rolvennen
18-05-2022	1	dode Zomereik Rolvennen
12-06-2022	1	geurval Pompstation (Butynol)
22-05-2023	5 (1 paring)	dode Zomereik Rolvennen
27-05-2023	2	dode Zomereik Rolvennen
01-06-2023	6	dode Zomereik Rolvennen
04-06-2023	2	dode Zomereik Rolvennen
<i>Tilloidea unifasciata</i>		
09-05-2022	1	dode Zomereik Rolvennen
14-05-2022	2	dode Zomereik Rolvennen

aan dat *Tilloidea unifasciata* vooral vraatgangen van boorkevers gebruikt om eitjes af te zetten. De situatie van *Tarsostenus carus* is waarschijnlijk vergelijkbaar. Ook deze soort wordt vooral met boorkevers geassocieerd, en dan vooral met de soorten uit het geslacht *Lyctus*. Zowel de imago's als de larven van deze boorkevers vormen de belangrijkste prooidieren (FISCHER, 1944; MENIER & BURLE, 1985). Op de bewuste eik zijn twee soorten boorkevers aangetroffen, de Bruine spinthoutkever (*Lyctus brunneus*) en de Kapucijnkever (*Bostrichus capucinus*). Kapucijnkevers zijn er frequent aangetroffen en in 2022 zijn er ook uitvliegende imago's waargenomen. Andere op de dode eik gevonden xylobionte keversoorten zijn opgenomen in tabel 2. Dit betreft enkel op zicht waargenomen soorten.

DISCUSSIE

Van *Tarsostenus carus* is inmiddels duidelijk dat er een populatie in de Meinweg aanwezig is. De soort is in meerdere opeenvolgende jaren in de

FIGUUR 4
Dode Zomereik (*Quercus robur*) op 20 mei 2022 waarop *Tarsostenus carus* en *Tilloidea unifasciata* zijn gevonden in Nationaal Park de Meinweg (foto: Rob Geraeds).

TABEL 1
Waarnemingen van *Tarsostenus carus* en *Tilloidea unifasciata* in Nationaal Park De Meinweg.

FIGUUR 5

Tarsostenus carus paring op een dode Zomereik (*Quercus robur*) in Nationaal Park De Meinweg op 22 mei 2023 (foto: Rob Geraeds).

is, is onduidelijk. Hoewel *Tilloidea unifasciata* in Duitsland zeldzaam is, is er vanaf 2000 sprake van een duidelijke uitbreiding in de deelstaten Hessen en Rheinland-Pfalz. Uit Noordrijn-Westfalen is de soort vanaf 2000 bekend (BLEICH *et al.*, 2024). De vindplaatsen in de omgeving van Düren liggen in volgelvlucht op 50–60 km afstand van de Meinweg. De eerste Nederlandse vondsten passen in dit expansiebeeld. Het is een thermofiele soort die mogelijk profiteert van klimaatverandering en de extreem warme zomers van 2018–2020 en 2022. Na de natuurbrand is er een forse toename van dood hout op de Meinweg, waar de soort ook van kan profiteren. In tegenstelling tot bijvoorbeeld de Gele wespenboktor (*Plagionotus detritus*) (GERAEDS, 2021) en de Kleine timmerboktor (*Acanthocinus griseus*) (GERAEDS *et al.*, 2021) is er geen directe relatie met de verbrande bomen geconstateerd. De Zomereik waarop de soort is gevonden was voor de brand al grotendeels dood. De waarnemingen zijn beperkt tot de niet verbrande delen. Ondanks dat de vindplaats in 2023 herhaaldelijk is bezocht, is *Tilloidea unifasciata* niet opnieuw gevonden. Of de soort hier tot voortplanting komt is daarmee ook onduidelijk, de larvale ontwikkeling kan namelijk één of twee jaar duren (BUSSLER, 1995). In 2024 is de soort er eveneens niet meer gevonden, de locatie is echter ook slechts incidenteel bezocht. Inmiddels is er in mei 2024 ook een exemplaar van *Tilloidea unifasciata* in het Gerendal aangetroffen (WAARNEMING.NL, 2024b).

DANKWOORD

Een woord van dank gaat uit naar Theodoor Heijerman en Ed Colijn voor de bevestiging van de determinatie van *Tilloidea unifasciata*. Staatsbosbeheer wordt bedankt voor de verstrekte toestemming voor de inventarisaties.

Deze studie maakt deel uit van het Meerjarenprogramma Onderzoek van het Nationaal Park De Meinweg Samenwerking Limburgse Maasterrassen. Het doen van onderzoek door vrijwilligers wordt mede gesubsidieerd door de Provincie Limburg vanuit de subsidieverordening SILG, paragraaf soortenbeleid.

Bostrichidae (Boorkevers)	
<i>Bostrichus capucinus</i>	Kapucijnkever
<i>Lyctus brunneus</i>	Bruine spinthoutkever
Buprestidae (Prachtkevers)	
<i>Agrilus biguttatus</i>	Eikenprachtkever
<i>Agrilus sulcicollis</i>	-
<i>Chrysobothris affinis</i>	Bronsprachtkever
Cerambycidae (Boktorren)	
<i>Clytus arietis</i>	Kleine wespenboktor
<i>Phymatodes testaceus</i>	Veranderlijke boktor
<i>Plagionotus arcuatus</i>	Grote wespenboktor
<i>Plagionotus detritus</i>	Gele wespenboktor
Cleridae (Mierkevers)	
<i>Tarsostenus carus</i>	-
<i>Thanasimus formicarius</i>	Mierenkever
Curculionidae (Snuitkevers)	
<i>Strophosoma capitatum</i>	Grauwbruine dennensnuitkever
Scarabaeidae (Bladspruitkevers)	
<i>Cetonia aurata</i>	Gouden tor
Silvanidae (Spitsalskevers)	
<i>Silvanus bidentatus</i>	-
<i>Uleiota planata</i>	Bruine tandkever

TABEL 2

Andere xylobionte keversoorten die op de dode Zomereik *Quercus robur* zijn waargenomen.

Meinweg waargenomen en de eerste Nederlandse waarneming is afkomstig uit de directe omgeving van het Nationaal Park. De soort is waarschijnlijk ook al wijder verspreid in het gebied aanwezig, getuige de vangsten in feromoonvallen op 8 juni 2021 (WAARNEMING.NL, 2024) en 12 juni 2022 op respectievelijk circa 800 en 380 meter afstand van de dode Zomereik. Buiten de Meinweg is de soort inmiddels ook op veel andere plaatsen aangetroffen en het lijkt er dan ook op dat *Tarsostenus carus* zich permanent in Nederland heeft gevestigd. Deze expansie is vergelijkbaar met de opmars van de soort in Frankrijk en België. Of *Tilloidea unifasciata* de Meinweg op eigen kracht heeft bereikt of dat de soort versleept

provincie limburg

Nationaal Park
De Meinweg

Samenwerking Limburgse Maasterrassen

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP LIMBURG

Summary

OBSERVATIONS OF TWO NEW SPECIES OF CHECKERED BEETLES (CLERIDAE) AT THE MEINWEG NATIONAL PARK

At the end of April 2020, a large wildfire raged through the Meinweg National Park, destroying about 200 hectares of forest and heathland. In the subsequent years, trees affected by the fire were regularly surveyed for longhorn beetles. On 12 August 2020, two small checkered beetles were found on a burnt Common oak (*Quercus robur*) during one of these surveys. These were identified as *Tarsostenus carus*. This is an exotic species whose natural range is restricted to Australia, Tasmania and New Caledonia. In Europe, this species was first discovered in England, where three specimens were collected in Hull in 1933, on Eucalyptus wood imported from Australia. The first report for the European mainland came from France in 1983. Subsequently, the species has spread widely across France and some other European countries. The first sighting in the Netherlands dates from 2017, at the edge of the Meinweg National Park. In 2022

and 2023, *Tarsostenus carus* was again found on the same tree. In addition, the species was also caught once in a pheromone trap (Butynol) in 2022, at a distance of approximately 380 m from the first site. On 9 May 2022, another checkered beetle was found on the same dead Oak tree. It was initially thought to be *Tarsostenus carus* again. However, on closer inspection it turned out to be *Tilloidea unifasciata*, a southern European species that had not been reported from the Netherlands before. During follow-up visits, two more individuals were found there on 14 May. The larvae of both species live in the burrows of other wood-boring beetles and under bark, where they prey on other beetle larvae. Adults are also predatory. They hunt for other insects, mainly on wood. Adults of *Tilloidea unifasciata* have also been observed feeding on pollen.

Literatuur

- BLEICH, O., S. GÜRLICH & F. KÖHLER, 2024. Verzeichnis und Verbreitungsatlas der Käfer. Coleokat.de. <http://www.coleokat.de/de/fhl/?w=1600&h=700>. Geraadpleegd op 14-10-2024.
- BUSSLER, H., 1995. Beitrag zur Ökologie und Faunistik charakteristischer Holzkäfer der xerothermen Mittel- und Niederwälder in Bayern (Coleoptera: Cleridae, Bostrychidae, Cerambycidae). Beiträge zur bayerischen Entomofaunistik 1: 77-95.
- CHAPELIN-VISCARDI, J.-D., 2009. Sur la chorologie, phénologie et écologie d'un Cléride exotique en France: *Paratillus carus* (Newman, 1840) (Coleoptera, Cleridae). Bulletin de la Société Entomologique de France 114(3): 365-372.
- CHAPELIN-VISCARDI, J.-D., 2010. Compléments sur la répartition de *Paratillus carus* (Newman, 1840) (Coleoptera, Cleridae). Bulletin de la Société Entomologique de France 115(2): 165-166.
- CHATENET, G. DU, 2017. Phytophagous beetles of Europe. Buprestidae, Elateridae, Cleridae, Cerambycida. N.A.P. Editions, Verrières-le-Buisson.
- CLAASSEN, A. & L. REYRINK, 2021. De brand op de Meinweg in april 2020. Natuurhistorisch Maandblad 110(5): 87-89.
- FISCHER, R. C., 1944. A note on *Paratillus carus* Newman. (Coleoptera: Cleridae) and records of its occurrence in Great Britain. Entomologist's Monthly Magazine 90(5): 132-134.
- GBIF, 2024. *Tilloidea unifasciata* (Fabricius, 1787). Global Biodiversity Information Facility. <https://www.gbif.org/species/4448875>. Geraadpleegd op 14-10-2024.
- GERAEDS, R.P.G., W.G. VERGOOSSEN, M.P.W.M. POETH & E. VAN ASSELDONK, 2021. Waarnemingen van de Kleine timmerboktor (*Acanthocinus griseus*) in de Meinweg. Natuurhistorisch Maandblad 110(5): 97-102.
- GERAEDS, R.P.G., 2021. De aantrekkingskracht van door brand aangetaste bomen op Gele wespenboktorren (*Plagionotus detritus*). Gedragsobservaties in Nationaal Park De Meinweg. Natuurhistorisch Maandblad 110(5): 113-119.
- GERAEDS, R.P.G., 2023. De eerste melding van de mierkever *Tilloidea unifasciata* in Nederland (Coleoptera: Cleridae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 60: 27-32.
- GERSTMEIER, R. & T.L. KUFF, 1992. Revision der paläarktischen Arten der Gattungen *Tillus* Olivier, 1790, *Tilloidea* Castelnau, 1832, *Falsotillus* gen.n. und *Flabellotilloidea* gen.n. (Coleoptera, Cleridae, Tillyinae). Mitteilungen der Münchner Entomologischen Gesellschaft 82: 55-72.
- MENIER, J.J. & F. BURLE, 1985. Première capture en France de *Paratillus carus*, Cleridae de la région Australienne (Coleoptera). L'Entomologiste 41(1): 9-15.
- NEDERLANDS SOORTENREGEISTER, 2024. Mierkevers Cleridae. https://www.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/app/views/species/nsr_taxon.php?id=153474. Geraadpleegd 14-10-2024.
- NIEHUIS, M. (red.), 2013. Die Buntkäfer (Coleoptera: Cleridae) in Rheinland-Pfalz und im Saarland. Gesellschaft für Naturschutz und Ornithologie Rheinland-Pfalz e.V., Landau.
- PANKOW, W., 2014. Erster Nachweis von *Tarsostenus carus* (Newman, 1840) in Deutschland (Col., Cleridae, Tarsosteninae). Mitteilungen des Entomologischen Vereins Stuttgart 49: 65-66.
- TROUKENS, W., 2011. Een nieuwkomer voor de Belgische keverfauna: het Australisch mierkevertje, *Paratillus carus* (Coleoptera: Cleridae). Phegea 39(4): 152-155.
- TROUKENS, W., 2018. Opnieuw een vangst van *Tarsostenus carus* (Coleoptera: Cleridae) in België. Phegea 46(3): 119-120.
- UK BEETLES, 2024. *Tilloidea unifasciata* (Fabricius, 1787). <https://www.ukbeetles.co.uk/tilloidea-unifasciata>. Geraadpleegd 14-10-2024.
- WAARNEMINGEN.BE, 2024a. *Tarsostenus carus* (Newman, 1840). <https://waarnemingen.be/species/600124/>. Geraadpleegd 14-10-2024.
- WAARNEMINGEN.BE, 2024b. Taxonomie Cleridae (Mierkevers). <https://waarnemingen.be/taxa/1592/>. Geraadpleegd 14-10-2024.
- WAARNEMING.NL, 2024a. *Tarsostenus carus* (Newman, 1840). <https://waarneming.nl/species/600124/>. Geraadpleegd 14-10-2024.
- WAARNEMING.NL, 2024b. *Tilloidea unifasciata* (Fabricius, 1787). <https://waarneming.nl/species/600126/>. Geraadpleegd 14-10-2024.
- ZAPPI, I., 2014. Prima segnalazione per l'Italia di *Tarsostenus carus* (Coleoptera Cleridae). Bollettino della Società Entomologica Italiana 146(1): 3-5.

Mededeling

Thinopyrum obtusiflorum (DC.) Banfi, een nieuwe grassoort voor Nederland

Paul Spreuwenberg, Kleikoeleweg 25, 6371 AD Landgraaf.

Tijdens een wandeling over de natuurbegraafplaats Eygelshof in Eygelshoven op 2 juli 2022 vielen de auteur meteen de meer dan één meter hoge bloeistengels op van een in pollen groeiend gras, dat verspreid over het hele terrein te vinden was [figuur 1].

Kenmerken

Het betrof een aargras met vaak meer dan 35 cm lange, onvertakte aren [figuur 2] waarvan de 11–24 ongesteelde meerbloemige aartjes met de platte kant tegen de aarstengel gedrukt zaten [figuur 3].

De afmetingen van de planten verschilden sterk. Op het vlakke, hoogste deel van de begraafplaats waren de bloeistengels tot 155 cm lang. De pollen die langs een enkele meters lager gelegen pad groeiden hadden bloeistengels met een lengte tot 231 cm. Een opvallende grassoort dus. De

bladeren zijn gevouwen, opvallend generfd, hebben haren op de nerven en staan stijf rechtop. Op de overgang van de vrijstaande bladschijf naar het stengelomvattende deel zitten twee kleine oortjes [figuur 4].

Determinatieproblemen

Noch met de Heukels' Flora van Nederland (DUISTERMAAT, 2020), noch met de oudere Duitse Pflanzensoziologische Exkursionsflora van Oberdorfer (OBERDORFER, 1979) kon het gras op naam worden gebracht. Uitkomst bracht hier Naturalis in Leiden, waar een gedroogd exemplaar naartoe was gestuurd. Lenie Duistermaat berichtte dat de juiste naam van het gras *Thinopyrum obtusiflorum* is. Dit is een soort waar wetenschappers duidelijk moeite mee hebben gehad, getuige het feit dat het gras in de literatuur onder

19 verschillende namen wordt vermeld (<https://www.worldplants.de>). Pas in 2018 kreeg het gras de nu erkende wetenschappelijke naam *Thinopyrum obtusiflorum* (DC.) Banfi. (DC. staat voor Augustin Pyramus de Candolle (1778–1841), een Zwitserse botanicus die veel over planten heeft gepubliceerd).

Verspreiding

De oorspronkelijke verspreiding van *Thinopyrum obtusiflorum* is de Balkan tot en met Italië. De soort breidt zich langzaam uit naar West- en Zuid-Europa en komt in Duitsland op steeds meer plaatsen voor [figuur 5].

Herkomst

Hoe is *Thinopyrum obtusiflorum* op de natuurbegraafplaats in Eygelshoven terecht gekomen? De begraafplaats is gevestigd op een voormalige

FIGUUR 1
Thinopyrum obtusiflorum (foto: Paul Spreuwenberg).

FIGUUR 2
Deel aar van *Thinopyrum obtusiflorum* (foto: Leo Michels, Wikipedia).

FIGUUR 3
Aartjes van *Thinopyrum obtusiflorum* met platte kant tegen aarstengel (foto: Paul Spreuwenberg).

FIGUUR 4
Oortjes op de overgang van de vrijstaande bladschijf naar het stengelomvattende deel van *Thinopyrum obtusifolium* (foto: iNaturalist).

bruinkoolgroeve die sinds de zeventiger jaren niet meer als zodanig in gebruik was en die daarna is opgevuld. Tijdens de inrichting van de begraafplaats is deze afgedekt met een laag zand. De medewerkers van de begraafplaats

FIGUUR 5
Verspreiding van *Thinopyrum obtusiflorum* in Europa. Groen: het oorspronkelijk verspreidingsgebied, bruin: recente uitbreidingen (World Flora Online juni 22, 2024).

konden niet aangeven waar dit dekzand vandaan was gekomen. Waarschijnlijk is het zand betrokken uit een groeve in het nabij gelegen Duitsland en bevond zich daarin het zaad van *Thinopyrum obtusiflorum*.

Literatuur

- DUISTERMAAT, L., 2020. Heukels' flora van Nederland. Noordhoff Uitgeverij, Groningen.
- OBERDORFER, E., 1979. Pflanzensoziologische Exkursionsflora, Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.

Summary

THINOPYRUM OBTUSIFLORUM (DC.) BANFI, A NEW GRASS SPECIES FOR THE NETHERLANDS

On 2 July 2022, an unknown species of grass was found on a cemetery in Eygelshoven (Limburg, The Netherlands). Before the cemetery was created, the site had been in use as a lignite pit. The seeds of *Thinopyrum obtusiflorum* could have been transported there with the sand that was used to fill up the pit.

Onder de aandacht

Samenwerkingsovereenkomst De Maasduinen

Op 15 januari 2025 heeft voorzitter Math de Ponti namens het Natuurhistorisch Genootschap een samenwerkingsovereenkomst getekend met een groot aantal partijen die binnen het Regionaal Landschap De Maasduinen streven naar de realisatie van een Bioplan dat eerder in 2021 door het Overlegorgaan van Nationaal Park De Maasduinen werd vastgesteld.

Met het Bioplan hebben de deelnemende partijen de volgende ambities geformuleerd: het versterken en ondersteunen van de landschapsecologische samenhang en diversiteit met daaraan gekoppeld de ruimtelijke en maatschappelijke inbedding in de regio. Daarnaast is er aandacht voor het recreatief medegebruik van natuur- en landschapsbeleving, voor voorlichting en educatie en voor het uitvoeren van wetenschappelijk (natuur-) onderzoek. Vooral bij dat laatste speelt het Natuurhistorisch Genootschap ook nu al een belangrijke rol. Met de deelname aan het convenant wordt onder andere een bescheiden finan-

(FOTO: REGIONAAL LANDSCHAP DE MAASDUINEN)

ciële basis gelegd voor genootschapsleden om het natuuronderzoek de komende jaren te continueren.

Ton Lenders

Onder de aandacht

Presentatie Van Mookerheide tot Sint-Pietersberg De fascinerende geologie van Limburg

Op woensdag 5 februari vond in Statenzaal in het Gouvernement in Maastricht de feestelijke presentatie plaats van het nieuwe boek over de Limburgse geologie. Daar werd het eerste exemplaar van het boek door Math de Ponti, voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap, aangeboden aan Emile Roemers, Gouverneur van de Provincie Limburg. Ook was er een dankwoord van Wim Hupperetz, directeur van het Natuurhistorisch Museum, die de nauwe relatie tussen het museum en het Natuurhistorisch Genootschap aanhaalde. Uit handen van Ton Lenders, voorzitter van de Stichting Natuurpublicaties Limburg, ontvingen de redactieleden, auteurs en vormgevers hun eerste exemplaar. Ruim 125 genodigden luisterden daarnaast naar presentaties over het boek, waarbij Hans de Jong

AUTEURS EN REDACTIE MET GOUVERNEUR ROEMER

inging op het stuwwallengebied bij Mook, Piet Blankers op het hoogveengebied van de Peel, Ad Havermans op het zand-landschap bij Weert en Paul Kisters op het Zuid-Limburgse Heuvelland. Na afloop was er een gezellig samenzijn en ging iedereen met zijn of haar nieuwe boek huiswaarts.

Binnenwerk Buitenwerk

Op de internetpagina www.nhgl.nl is de meest actuele agenda te raadplegen.
N.B. de excursies en lezingen zijn open voor iedereen, ongeacht of u wel of geen lid van een kring of studiegroep bent.

Zaterdag 1 maart is er een excursie van de **Mossenstudiegroep**. Verplichte opgave via m.smulders@live.nl, daarna worden de locatie en het aanvangstijdstip van de excursie bekend gemaakt.

Woensdag 5 maart verzorgen Minke Geense (Gaiazoo) en Mark Lammers (Omniverde) voor de **Kring Maastricht** een lezing over de Eikelmuis. Aanvang: 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum, de Bosquetplein 6 te Maastricht.

Zondag 9 maart is er een werkdag van

de **Werkgroep Driestruik**. Aanvang 10.00 uur bij de Zinkpoort bij het natuurgebied. Aanmelden via www.natuurklus.nl.

Maandag 10 maart verzorgen Math de Ponti en Olaf Op den Kamp voor de **Kring Heerlen** een presentatie over de Midden-Limburgse Maasterrassen. Aanvang: 19.30 uur in het Sjtater Hoes, Schaesbergerstraat 27, 6467 EA Kerkrade.

Donderdag 13 maart verzorgt Reinier Akkermans voor de **Kring Roermond** een lezingen over insecten in de tuin. Aanvang: 19.30 uur in de Groene Transformator, Bredeweg 10, 6042 GG Roermond.

Vrijdag 14 maart is er een **SOK-ledenavond**. Deze start om 19.30 uur in het Natuurhistorisch Museum, de Bosquetplein 6 te Maastricht.

Zaterdag 15 maart is er een excursie van de **Mossenstudiegroep**. Verplichte opgave via m.smulders@live.nl, daarna worden de locatie en het aanvangstijdstip van de excursie bekend gemaakt.

Maandag 17 maart is er een bijeenkomst van de **Werkgroep Plantensociologie**. Aanvang: 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum, de Bosquetplein 6 te Maastricht.

Woensdag 19 maart is er een bijeenkomst van de **Vlinderstudiegroep**. Aanvang: 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum, de Bosquetplein 6 te Maastricht.

Zaterdag 22 maart leidt Henk Heiligers (verplichte opgave via herpetostudiegroep@nhgl.nl) een excursie naar de Hamert met als doelsoort de Heikikker. Vertrek:

10.00u vanaf de parkeerplaats Twistedenerweg 2, 5856 CK Welterlooi.

Zondag 23 maart leidt Olaf Op den Kamp voor de **Kring Heerlen** en de **Plantenstudiegroep** een excursie naar het Kelmonderbos. Vertrek: 13.30 uur vanaf de parkeerplaats aan de Kasteel Gebroenklaan te Beek, nabij kasteel Genbroek.

Maandag 24 maart vindt in Grevenbicht een werkvond van de **Molluskenstudiegroep** plaats. Aanvang: 20.00 uur. Verplichte opgave via biostekel@gmail.com.

Woensdag 2 april verzorgt Wouter Jansen voor de **Kring Maastricht** een lezing over sprinkhanen en krekels. Aanvang: 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum, de Bosquetplein 6 te Maastricht.

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Johan den Boer (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOLENSTUDIEGROEP

Marc Houben (paddenstolenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen (plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum (sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolcamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Mark Groen (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulsbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRIJK

Wouter Jansen (werkgroepdriestruik@nhgl.nl).

WERKGROEP PLANTENSOCIOLOGIE

Johan den Boer (plantensociologie@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Vacature (zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten (snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAIK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg. Postbus 2235, 6201 HA Maastricht (vanschaikestichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL (natuurbank@nhgl.nl).

VAN MOOKERHEIDE TOT SINT-PIETERSBERG

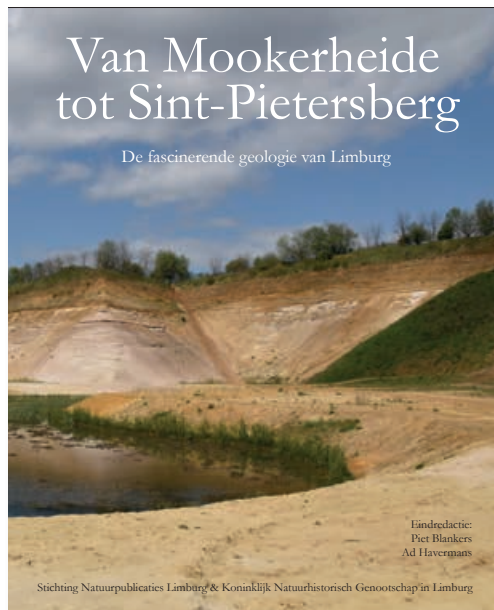
De fascinerende geologie van Limburg

Bij de Stichting Natuurpublicaties Limburg is een nieuw boek verschenen over de geologie van Limburg. Dit is het eerste boek dat de geologie van de gehele provincie Limburg bespreekt. In ongeveer 250 bladzijden vindt een beschrijving plaats van het ontstaan van de ondergrond en de daarbij behorende landschapsvormen van de provincie Limburg. Het bijzondere ervan is dat tot nu toe in geen enkele provincie van Nederland zo'n volledige beschrijving is gerealiseerd. In acht begrijpelijk geschreven hoofdstukken worden de geologie en geomorfologie van Limburg van noord tot zuid beschreven aan de hand van bepaalde regio's. Zo komen de stuwwal bij Mook, de Maasduinen, het veengebied van de Peel, het dekzandgebied bij Weert, het Limburgse Heuvelland en het Maasdal uitgebreid aan bod. Het boek sluit af met een overzicht van de groepen, formaties en laagpakketten die in Limburg te vinden zijn. Ook is er een verklarende begrippenlijst opgenomen. Het boek is rijk geïllustreerd met doorsneden die inzicht geven in de gelaagdheid van de ondergrond, kleurenfoto's die

de geologische verschijnselen in het landschap laten zien en tekeningen die inzicht geven in hoe geologische processen aan het werk zijn (gewest). Een meerwaarde vormen zeker ook de vele wandel- en fietsroutes, downloadbaar vanaf de website, waarmee de geologische verschijnselen ook zelf beleefd kunnen worden.

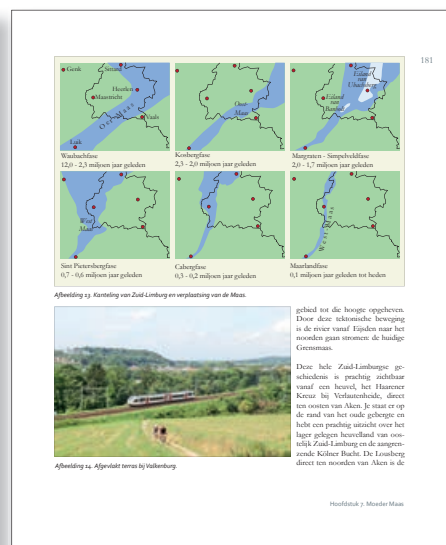
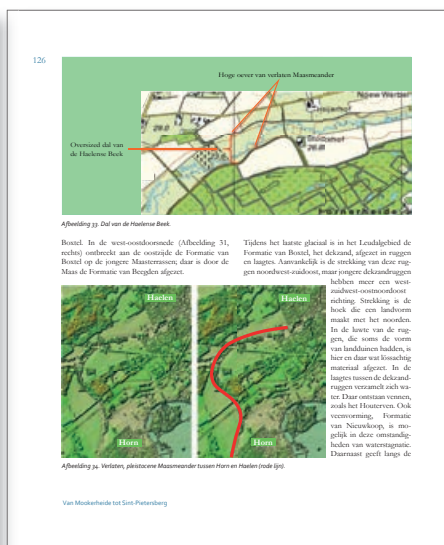
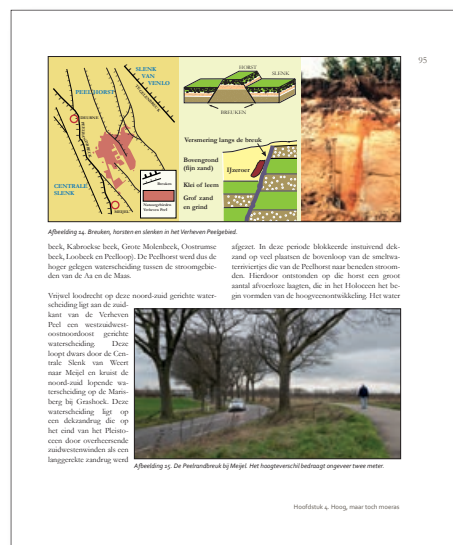
Bestelinformatie

Deze uitgave is te bestellen via het Publicatiebureau. Stuur daartoe een e-mail naar publicaties@nhgl.nl en vermeldt daarin de gewenste publicatie en uw adres, postcode en woonplaats. U ontvangt van ons dan vervolgens de noodzakelijke bankgegevens.

Eindredactie:
Piet Blankers
Ad Havermans

Stichting Natuurpublicaties Limburg & Koninklijk Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

Specificaties

Van Mookerheide tot Sint-Pietersberg. De fascinerende geologie van Limburg.

Redactie: Piet Blankers en Ad Havermans.

Auteurs: Piet Blankers, Ad Havermans, Hans de Jong, Paul Kisters en Lei Nelissen.

Grafische vormgeving: Wim Jacobs & Marcel van der Voort

Uitgever: Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.

ISBN nummer: 978-90-74508-39-1.

Formaat: 235 x 286 mm

248 pagina's.

Extra wandel- en fietsroutes te downloaden via de website.

Prijs: € 30,00; leden: € 24,00. Verzendkosten in Nederland: € 7,95, buitenland op aanvraag.

Meer informatie: <https://geologielimburg.nhgl.nl>

Inhoudsopgave

41 De verspreiding van de Blauwzwarte houtbij (*Xylocopa violacea*) in de gemeente Roerdalen

Geef(t) meer kleur aan het landschap

S. Jansen

In Nederland is de Blauwzwarte houtbij altijd een zeldzame soort geweest. Het merendeel van de Nederlandse waarnemingen is afkomstig uit Limburg. Bij recent onderzoek in de periode 2015-2024 in de gemeente Roerdalen bleek het zwaartepunt van de waarnemingen niet in de natuurgebieden te liggen maar juist in de bebouwde gebieden, vooral in particuliere tuinen. Om de soort in Nederland meer mogelijkheden te bieden worden voorstellen gedaan om zowel particulier als overheidseigendom optimaal in te richten en te beheren.

52 Waarnemingen van twee nieuwe soorten mierkevers (Cleridae) in de Meinweg

R. Geraeds

In 2020 werden na de natuurbrand in de Meinweg enkele exemplaren van de mierkever *Tarsostenus carus* gevonden op een dode Zomereik. Dit betreft een exoot die waarschijnlijk in 2017 voor het eerst in Nederland is waargenomen. Op dezelfde eik werden in 2022 enkele imago's van nog een andere mierkeversoort gevonden, *Tilloidea unifasciata*. Dit is een Mid- en Zuid-Europese soort die nog niet eerder uit Nederland is gemeld.

58 Mededeling *Thinopyrum obtusiflorum* (DC.) Banfi, een nieuwe grassoort voor Nederland.

P. Spreuwenberg

In de zomer van 2022 werd een tot dan onbekend fors gras ontdekt op natuurbegraafplaats Eygelshof in Eygelshoven. Dit gras is nooit eerder in Nederland waargenomen en werd gede- termineerd als *Thinopyrum obtusiflorum*.

59 Onder de Aandacht

60 Binnenwerk Buitenwerk, kringen, studiegroepen, stichtingen

Colofon

BESTUUR

Math de Ponti (voorzitter), Susanne Hanssen (secretaris), Frank Assendelft (waarnemend penningmeester), Ben Mattheij, Jan-Joost Bakhuizen & Toon van Baal.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Ellen Zwart & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 38,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 120,00.
leden@nhgl.nl.
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 5,-; leden € 4,50 (incl. porto),
themanummers € 8,-.

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op <https://maandblad.nhgl.nl/auteurs>.

LAY-OUT & OPMAAK

Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht (mvandemanakker@xs4all.nl).

EDITING SUMMARIES Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK Grafagroep Zuid, Beek.

Copyright. Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg

